

Partizanska mati

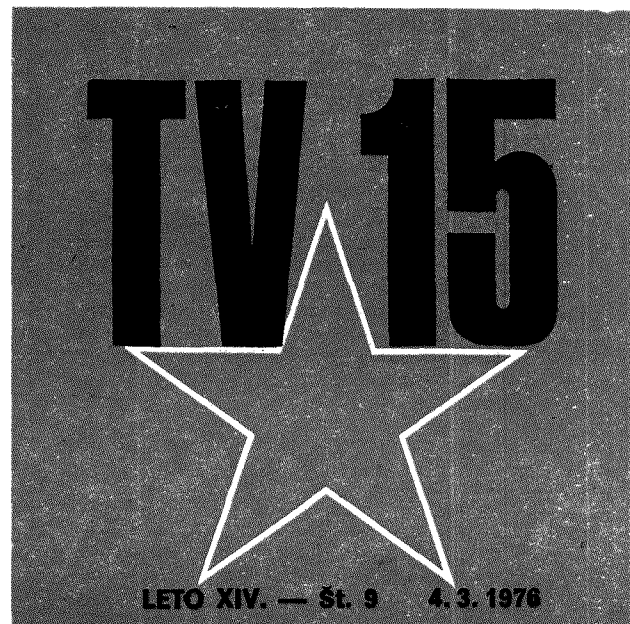
Prav tako še stojiš pred mojimi očmi
kot tisto noč pred mnogimi leti,
ko prvič smo stopili čez tvoj prag.
Pred nami si začudena obstala
vsa drobna, suha in zgarana,
narezale so črnega nam kruha,
nalile mleka tvoje žuljave roke,
delila s kruhom nam si svoj nasmeh,
sijala iz oči ti je ljubezen,
dobrota partizanske matere.

Prihajali tako smo vsako noč
ob mesečini, v metežu in vihri iz gozdov,
prihajali smo k materi domov.
Ko črni kruh si iz peči jemala,
si nam največji hlebec dala,
nalila mleka v kanglico:
»Za ranjence v gorah,« si nam dejala,
»nekje v gozdovih tudi sin se moj bori,
ko dajem vam, se spomnim nanj, ki ga že dolgo ni.
In zdi se mi, da polje dvojno obrodí,
da žitni klas je bogatejši, od kar za vas skrbim.
Posejem toliko, kot sem včasih,
a kruha je dovolj za vso družino,
za ranjence, za vas, ki ste mi dragi,
saj se bojujete za domovino.
O, čudež se godi,« dejala često si,
ti, kmečka žena, partizanska mati.

Noč za nočjo prav vsak večer
smo trkali na tvojo dver,
ko nam je zmanjkalo zdravil, smo tebi potožili
in dan naslednji vstala si pred zoro,
opravila živino, otroke prebudila:
»Bodite pridni,« jim si naročila,
»v dolino grem po sladkor,« in si šla
skoz mrke straže v okupatorjev brlog,
še isti dan prinesla ranjencem zdravila.
Ko si utrujena se na večer vrnila,
bil razoran še bolj je tvoj obraz,
z očmi le, nemo nas si vpraševala:
»Kdaj bo svobodna naša domovina?«

A neko jutro stekli psi so vdrli v vas —
do zob oboroženi človek — zver,
na tvoja vrata tolkla so kopita:
»Kje sin je tvoj? Kje imaš bandita?«
Iz hiše so z otroki te izgnali
in topli te in s smrtjo ti grozili,
da bi povedala, kar veš o nas.
Beseda ni prišla iz tvojih ust,
ob jokanju otrok te ni premagal strah,
ki so se v grozi stiskali ti v krilo.
Po stezi za vasjo so vas odgnali,
sovragi tvoj in naš so dom zažgali,
še v noč svetili so krvavi zublji.
Kje mogla si moči jemati,
junaška partizanska mati?

Sovrag nam kleti pisal je pogin,
a dvignili upor smo za življenje
in črpali moči smo iz davnin,
pradedov naših hrepenenje
po svobode zlatem soncu,
in kot en mož vstali smo pokoncu
ne glede na žrtve in na smrt,

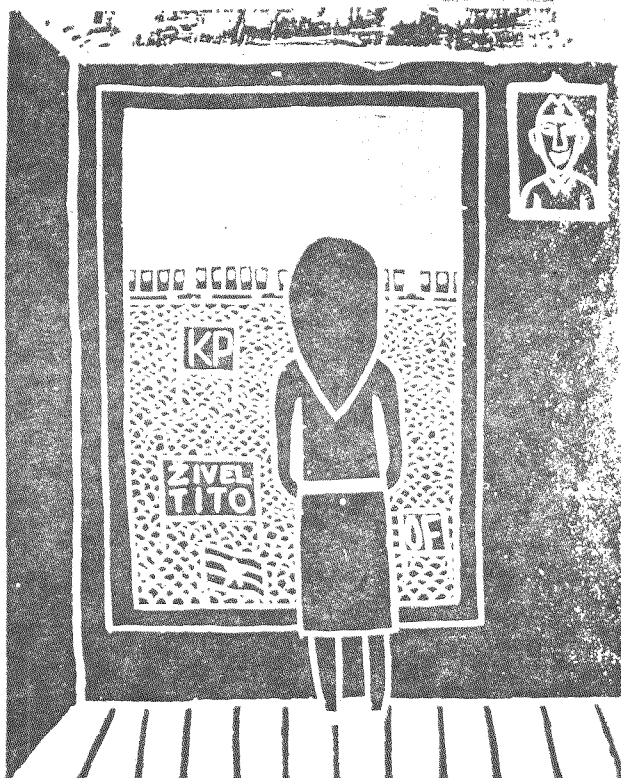

in sanje sužnjih dni postale so resnica:
zdaj je svoboda, pesem, vrisk in smeh,
ves narod zmage dan slavi
in sreča je doma pri vseh ljudeh.
Zakaj le tebi, mati, se oko rosi,
ko sina iščeš v množici ljudi?
A sina ni, v samotnem grobu sinko spi.
Skalila radost čaša je pelina
ob tem, ko je svobodna domovina,
zavzdihnila si tiho, ko žgala te je bolečina,
ko morala si sina žrtvovati,
slovenska žena, partizanska mati.

O, mnogo mater po slovenski zemlji
srečevali na pohodih smo tedanje dni,
zrli jim v oči, obljubljali, da bomo spet prišli,
ko bo — svoboda.
Odtlej minilo let je trideset,
srobot prerasel naše je poti,
kjer hodili smo noči tedanje
in vezli o svobodi sanje.
A zdaj nas redko tja zanese pot,
kjer bili smo nekoč doma,
zato poti prerastel je srobot
v očitjanje nam v dnu srca.
Le redko kdo se kdaj pri materi zglesi
in temu vsa osamljena položi:
»Samotno je pri nas, kar vas več ni,
otroci so za boljšim kruhom šli
in v osirotelem domu zdaj sem sama...«

A jaz stojim pred tabo kot otrok,
ki prišel k materi je praznih rok.
Prevelik je naš dolg, kako ga poplačati?
Samo srce v zahvalo bi ti mogli dati,
ti, hrabra partizanska mati!

Zapisano v spomin in zahvalo vsem materam, ki
sem jih srečevala na partizanskih poteh po Pri-
morskem in Gorenjskem

ČESTITKE OB 8. MARCU

To je vaš in naš praznik,
dan, ko so z vami naše tople
želje za vašo osebno srečo
in srečo naše socialistične
samoupravne družbe.
Ob vašem dnevu, prazniku
naprednih žena, mater
in deklet,
vam iskreno čestitamo.

RO ZZB NOV Slovenije
RO ZRVS Slovenije
Založba BOREC
Uredništvo in uprava TV 15

Še enkrat o »Prevzgojili so ga aretirani komunisti«

V ponedeljek, 23. februarja letos, je bil na RO ZZB NOV Slovenije sestanek v zvezi s članom »Prevzgojili so ga aretirani komunisti«, ki je bil objavljen v tedniku TV-15 dne 11. decembra leta 1975. Sestanka so se udeležili nekateri predvojni komunisti in hkrati tudi medvojni organizatorji narodnoosvobodilnega boja v Ljubljani. Navzoča sta bila tudi pisec omenjenega članka Jože Vidic ter glavni in odgovorni urednik Silvo Teršek.

Ugotovljeno je bilo, da so v članku zgodovinske netočnosti, ki so bile odraz nepoznavanja vseh dejstev. Pregledana tudi ni bila vsa razpoložljiva dokumentacija, ki jo je Jože Vrečar predložil v zvezi z uveljavljanjem dvojnih let med vojno zaradi organiziranja dela za NOB. Avtor članka tudi ni poiskal podatkov pri tovariših, ki dobro poznajo ilegalni boj v okupirani Ljubljani.

Na sestanku je bilo poudarjeno, da se je takšnemu pisanju potrebno izogibati.

V primeru Jožeta Vrečarja je bilo že pred časom ugotovljeno, da mu ne gre priznati dvojnih let, temveč samo občasno sodelovanje. Hkrati želimo pojasniti, da Jože Vrečar ni identičen s pokojnim Tonetom Vrečarjem, ki je bil pred vojno šef političnih agentov na takratni Upravi ljubljanske policije in ki je zavestno od prvega dne okupacije in ves čas NOB aktivno in organizirano delal za korist NOB.

Za netočnosti se uredništvo iskreno opravičuje.

UREDNIŠTVO

UTRINKI IN ODMEVI

Samotar Mitri

Dne 17. julija lani ste v »TV 15« objavili sestavek Jožeta Ambrožiča iz Gorij z naslovom »Figovčevi s Stare Pokljuke«. Ker v njem avtor omenja dolgoletnega samotarja na Postojnarjevem rovu, bi rad dodal, da je njegova pravi priimek Miti in ne Mitri, kakor smo ga radi imenovali.

Tovariš Jože ima prav, ko pravi, da se danes skoraj nihče več ne spominja Stefana Mitija.

Prilagam fotografijo, na kateri vidite Stefana Mitija s svojima puškama in v ozadju njegovo brunarico, v kateri je živel okoli štiriindvajset let.

Fotografija je nastala v septembru 1946. leta in je verjetno tudi zadnja v njegovem življenju!

Tistega septembrskega dne nam je pripovedoval, kako je bilo med drugo svetovno vojno, ko so mu Nemci preiskali brunarico. Zahtevali so, da jim izro-

či orožje. Gotovo so bili obveščeni, da je imel orožje že pred vojno! Miti je dejal, da orožja nima. Skritega je imel v ognjišču, ki je bilo zloženo iz kamena, obdanega z lesenimi stranicami. En del »lesene stene« tega ognjišča je imel obdelan tako, da ga je lahko odstranil in v notranjost vložil puški, potem pa je stranico namestil nazaj.

Zaradi prostorsko tako majhnega skrivališča sta morali biti puški zložljivi.

Na vzhodni strani brunarice, tam na travniku, pa je imel Miti svojo sončno uro. Druge ure verjetno ni imel, saj je v svojem samotarskem življenju ni potreboval.

Zivljenje si je vzel z eno od tistih dveh pušk... Tako se je sklenila pot enega zadnjih samotarjev na tem koncu Slovenije.

Vso drugo svetovno vojno, v kateri je tudi on so, deloval, saj je živel na območju partizanske Stare Pokljuke, je samotaril v tisti brunarici.

Zanimu me, kje sta sedaj tisti dve puški, saj bi bilo prav, da bi našli svoje mesto v muzeju narodnoosvobodilnega boja.

JOŽE KERSNIK,
Blejska Dobrava 61,
64 270 Jesenice

Celjski »Pisker«

V vašem časopisu sem prebral reportažo o diverziji in osvoboditvi političnih zapornikov iz znanega celjskega »Piskra«. Reportaža se mi zdi zelo zanimiva, poleg tega pa je tudi velikega zgodovinskega pomena. Dogodek nosi datum 14. decembra leta 1944.

Istega leta in meseca, 28. decembra 1944, sem sam v Mariboru reševal 15 angleških vojni ujetnikov iz poznane zapore »Hotel Groj«. Takrat sem bil član terenskega voda v Slovenskih Goricah. Nihče od Angležev ni znal niti besedice slovenskega jezika, pa vendar je akcija uspela.

V kolikor vaš časopis ta dogodek posebno zanima, lahko dobite vse podatke pri meni. Pa tudi »Hotel Groj« bi bilo vredno prefotografirati, saj ima še vedno isto podobo kot med vojno.

MIRKO PRAVDIČ
Goriška 15, Maribor

Umazane špekulacije v olimpijskih krogih

Ideje plemenitih športnih načel v olimpijskih igrah so znane in priznane. So brez političnih, verskih in drugih nešportnih dodatkov. Kdor je gledal letos nastope v Innsbrucku od blizu, je videl marsikaj lepega in plemenitega, pa tudi mnogo navlake, ki ne spada v olimpijske kroge.

Marsikoga je presenetilo, da se je med številne olimpijske športnike vrnila več kot 30-članska ekipa duhovnikov. V olimpijski vasi so organizirali versko-informativni center za službo božjo — Gottesdienst. Športniki so sicer imenovali ta center nebeški šov-center za duševno masažo, toda obstajal je. Duhovni gospodje so se domislili še nečesa. Za morebitno potrebo so postavili v dosegljivo razdaljo tudi žegnano vodo, Jordan Wasser, v raznih jezikih pa so najavljali tudi olimpijsko spoved, obhajilo in podobno. Dalje je bilo moč kupiti olimpijski molitvenik apostolov ter celo kopico verskih brošur, slik in podobic. Vse to je založil kot je bilo moč prebrati: Internationaler Christlicher Olympdienst und Kirchliche Dienste bei den XII. Olympische Winterspielen Innsbruck 1976.

Duhovniške ekipe so bile postavljene tudi na iztečih tekmovalnih, kjer so posebno tolažilno vplivale na tiste tekmovalce, ki niso zmagali. Ponujali so jim žganje Olympia Schnaps ter jih tolažili in bodrili. Vse skupaj bi lahko imenovali pro-

ničljiva in spretna taktika verske agresivnosti. Malce nenavadno je, da naši novinarji o njej niso ničesar poročali.

Prometne zmede in samovolje se tudi ne da opravičiti. Na postajališčih za avtobuse in tramvaj so namenoma parkirali razni aristokrati in veljaki. Razkazovali so svojo športno opremo in bogato garderobo kot v posmeh malemu človeku, ki je nemočno čakal na prevoz. Posebno pred stadionom je bilo grozno, peš pa je bilo nemogoče hoditi, ker je bilo predaleč.

Vstopnice so bile pretirano drage; prodajali so jih po oderuških cenah. Pritoževali so se domačini in povprečni tujci.

Za povprečnega obiskovalca iz tujine ni bilo kaj prida poskrbljeno. Veljalo je pravilo: »najdi se kot veš in znaš«. Časopisi o tem niso pisali; ukvarjali so se le z zmagovalci, princ in princesami, veljaki in njihovim spremstvom, kuharji, garderobo in zabavami. Gostinstvo in turizem sta bila izrazito nacionalnega, avstrijskega stila in okusa. Internacionalizem je manjkal, z izjemo pobožnejših uslug.

Vabila na prireditve so bila večinoma le v nemščini. Nikjer ni bilo zaslediti vabil v jezikih vzhodnih dežel, Balkana, Skandinavije itd. Do skrajnosti se je vse skoncentriralo na visoke zaslužke. Na vsemogoče predmete so vtisnili pet olimpijskih krogov in jih prodajali najmanj še enkrat

ZUNAJ NASIH MEJA

dražje. Nekateri kramarji so gotovo oboževali na račun naivnih kupcev. Tiroler Tageszeitung je zapisal izjave trgovcev, hotelirjev, bančnikov in občinskih mož, da si vsi želijo še tretje olimpijade, češ da se jim izplača.

Čeprav ni lahko organizirati olimpijado, bi ta fest lahko imel izrazitejši mednarodni pečat in manj komercialnih in nacionalnih potez. Žal moramo ugotoviti, da je bila domača publika silno pristranska in neobjektivna. Spodbujala in nagrajevala je le domačine in redke tujce. Obnašala se je prezirljivo, škodoželjno, žaljivo, nešportno in čisto nič olimpijsko.

Na prizorišču so se zbrali tudi stari emigranti, v sporazumu z nekaterimi našimi ljudmi, ki so dopotovali tja, da bi se srečali in skupaj obujali spomine na svojo umazano preteklost.

Na koncu naj dodam, da je k še večjemu razočaranju pripomogel tudi Kompasov vodič, ki je bil nesposoben in takole, da naša skupina od njega ni imela nobene koristi. Že ob prihodu se je izgubil neznan kam. S tem je prizadel tiste obiskovalce, ki so bili v Innsbrucku prvič in morda niti niso znali jezika.

ANTON GRASIČ

Demokracija pod nacističnim plaščem

Avstrijska vlada se je odločila, da bo predložila zveznemu parlamentu novelo zakona o posebnem štetju. Do sklepa je prišla po sporazumu treh strank, da se kot pogoj za postavitev dvojezičnih označb naselij uvede kriterij najmanj 25 odstotkov manjšinskega prebivalstva, ugotovljen s takšnim štetjem.

Kot poroča Slovenski vestnik, koroški Slovenci ne bodo nikdar pristali na revizijo državne pogodbe. Toda zadeva je hujša kot enostranska revizija; to je v bistvu kršitev državne pogodbe. Ugotavljanje manjšine nasprotuje dejstvu, da je zaščita le-te v smislu 7. člena zasnovana teritorialno, tj. da mora dvojezičnost upoštevati stvarno določeno ozemlje, »v upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradišanske in Stajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom.« Člen 7 se torej nanaša na znano in opredeljeno ozemlje in ne vsebuje nobenega pogoja, da bi bilo potrebno manjšine šele ugotoviti in upoštevati neke odstotke. Avstrijski diplomatski in politični predstavniki v svojih nastopih v tujini niso videli ovir. Podpisali so tudi državno pogodbo in sprejeli obveznost, ki se je zdaj hočejo otresti.

Za kaj gre v bistvu in zakaj zganjajo tolikšno histerijo avstrijski lažni demokrati, lahko razberemo iz Slovenskega vestnika:

»Po svojem stvarnem pomenu je name-

ravano ugotavljanje manjšine (v kakršnikoli obliki) izraz hotenja, da bi Avstrija izvedla člena 7 postavila na temelj principialnega dvoma o obstoju slovenske manjšine na koroškem in na temelje principialnega zanikanja obveznosti Avstrije, da manjšino ščiti in ohranja kot celoto. Po svojem izvoru pa je zamisel ugotavljanja manjšine nadaljevanje več kot stoletnega boja nemškega nacionalizma na Koroškem za likvidacijo drugega naroda v deželi. Ta boj je nacizem le zaostrel do skrajnih fizičnih posledic, ni pa z nacizmom izginil kot ni z nacizmom nastal... Ugotavljanje manjšine je le novim razmeram prilagojeno sredstvo za izvajanje germanizacijskega nacionalističnega aksioma, da Nemci niso nikoli priznali obstoja kakšnega strnjene slovenskega jezikovnega ozemlja. Za to lažno demokratsko zahtevo pa se po drugi svetovni vojni skrivajo ne le tradicionalni nacionalistični, temveč tudi leta 1945 poraženi družbeni cilji, za katere skušajo njihovi nosilci prav po tej poti poslednje doseči širši pristanek prebivalstva vladajočega naroda.

Nobenega dvoma ni, da je sedanja avstrijska vlada kapitulirala tudi pred neonacističnimi silami. To pa je spet posledica dejstva, da se nobena povojna dunajska vlada ni dovolj potrudila in temeljito izvedla denacifikacijo, kot bi jo morala v smislu določil, ki izvirajo iz mednarodnih obveznosti.

Ali naj svetovna javnost še naprej gleda na Avstrijo kot na prvo žrtev nacizma?

P. V.

Seči bi morala za horizont, v nekaj neskončnega in nedorečenega. Moja človeška vsebina ni ostala v preteklosti; tu sem, trdno postavljena v vsakdan. Naj bo tak ali drugačen — poln našega ponosa je.

Po moji zgodbi me sprašujete? Preprosta je, moja in naša. Rodila sem se v Bosni. Tam sem bila tudi organizirana. Leta 1936 je odšel brat v Španijo. Pregarjali so nas in preselili iz Dalmacije v Bosno. Hodila sem v drugi razred gimnazije, ko so me prvič zaprli. Njivo je moral oče prodati, da me je spravil izza rešetk. Ampak v tistih dveh mesecih sem iz dekleta postala žena. Za nas, revolucionarje, je bil zapor kakor dleto kot pila, ki te obrusi.

Leta 1940 se je Ante vrnil iz Španije (Ante Mioč je narodni heroj!) in se pri družil tistim, ki so v Livnu med prvimi organizirali vstajo. Tudi sama sem ves čas delala kot ilegalna, leta 1942 pa sem se vključila v bataljon Vojina Žirojevića v Bosni. Preživela sem dogodke na NERETVI — nepozabna kalvarija narodnoosvobodilnega boja — bila sem med tifusarji, ranjenci, bila sem bolničarka in mitraljezec. Ne, tistih dogodkov ni mogoče strnjeno opisati. Zajeli so me četniki. Če bi se me ne lotil začetek tifusa, jim to verjetno ne bi uspelo. Ognjali so me v svojo, pozneje v italijansko komando v Mostar. Nikoli nisem razmišljala: je bila njihova okrutnost potrdilo nemoči, strahu ali je to bila sla po sadizmu. Pretepal so me kot bi bila žival in me končno prepeljali v zapore Sv. Lovrencia v Dubrovniku. V samico so me pahili in ko se jim je zazdelo, da tudi to ne bo zlomilo moje volje, so me premestili na otok MAMULO, kjer so bili zaprti težki politični kaznjenci. In spet naprej v taborišče Visco — Palmanova pri Vidmu, kjer je bilo zaprtih precej naših partizanov. Tudi svojo partijsko organizacijo so imeli. Približno dvajset dni pred kapitulacijo Italije sem s skupino tovarišev, ki je že prej or.

MAMA, KAKO JE BILO ...

ganizirala pobeg, ušla iz taborišča. Da, mislim, da nas je bilo osemnajst.

Po štirinajstih dneh sem prišla do prvih partizanov; bilo je blizu MASUNA. Naleteli smo na patruljo 14. divizije. In tako sem se vključila v Šercerjevo brigado. Tam se je začela moja druga kalvarija. Ampak tistih naporov ne obžalujem. Če bi bilo potrebno, bi se z njimi spopadla tudi danes! Na pohodu 14. divizije sem bila politdelegat, pozneje pa so me izbrali za šifrerko. Iz štaba divizije so me premostili v 4. operativno cono, kjer sem tudi dočkala osvoboditev. V Velikovu sem bila 13. maja 1945 ranjena.

Ko sem pozneje spet nekaj časa preživela v štabu 14. divizije, so me poslali v Banat. Leta 1946 sem se demobilizirala. Vse močnejše sem želela uresničiti mladostno hotenje, da bi študirala medicino. Toda tudi v letih po vojni za revolucio-

narje in politične delavce ni bilo počitka. Z možem sva prišla v Rogaško slatino. Nekoč je bil ta kraj švabsko gnezdo, pa vendar je bila v njem močna partijska organizacija. Na žalost je bilo precej tovarišev izdanih, pobitih in ustreljenih. Leta 1946 sva z možem ponovno osnovala partijsko organizacijo. In v delu je minilo obdobje tridesetih let kakor en sam delovni dan.

NAJHUJE PRIDE ZA ČLOVEKOM

Spomin na obdobje, ko naj bi bilo otroštvo ena sama sreča? Pri hiši je bilo devet otrok in med njimi samo eno dekle. Oče in mati sta me imela rada kakor srce. Toda rasla sem med fanti in temu podobno je bilo moje vedenje. Oče je bil cestar in skromno posestvo smo imeli. Leto za letom so odhajali bratje k svojemu kosu kruha, a nihče ga ni dobil v Bosni.

Res je, zdravnica bi rada postala, možnosti za to pa nikoli nisem imela. V zakonu so se v prvih petih letih rodili trije otroci. Leta 1952 mi je umrl mož. Spet sem se morala boriti, za otroke in za njihov naslednji dan. Pa vendar družbenopolitičnega dela nisem obesila na klin. Otroci so hodili v šolo, v počitnicah sem poskrbela, da so bili zaposleni. In ko sem sledila njihovem razvoju, sem tudi sama ostajala mlada.

Kje se je začela moja mladost in kdaj je postala — revolucija? Danes vem, da Nikola in Ante nista bila samo moja brata, bila sta moj vzor, moje vodilo. Hotela sem vedeti, kdo ju preganja, kdo in zakaj. Ko so zaradi njiju preganjali celo družino, mi je oče rekel le-to, da sta pošteni in revolucionarja. Kdo in zakaj ju zapira, če sta pošteni, mi je rojilo po glavi. Ante je padel štirinast dni pred osvoboditvijo na sremski fronti kot komandant divizije. Trije bratje so se vrnili iz narodnoosvobodilnega boja kot invalidi.

Da, vse skupaj se je začelo leta 1936. Od očeta so hoteli izvedeti, kje ima sina. Zaprli so ga in zasliševali. Menda so slutili, da je šel s skupino Dalmatincev v Španijo. Jokala sem, stiskala sem pesti in sama sebi obljubljala, da se bom maščevala tistim, ki so mi pretepal očet.

zapirali brata in nam razbijali siromašno pohištvo.

★

Nikoli nisem razmišljala, da sem »samo« ženska. Rasla sem v viharju. Kdor ni bil odporen, ga je vihar porušil, če je bil tega ali onega spola. In ko govorim o ženski enakopravnosti, se spominam dogodkov na NERETVI. Katera tovarišica je razmišljala o tem, da je ženska, ko so nad njo letale »štuke«, ko je bila obdana z ranjenci, s tifusarji... Takrat sem bila bolničarka. V najhujših trenutkih življenja človek niti ne pomisli, da je obdan z grozo. Rešuje življenja kot da je celo življenje počel samo to, na smrt niti ne misli, saj za to ni časa. Najhujše pride za človekom. Toda zdravje in mladost sta moč, ki se ji le predanost lahko postavi po robu. Človek nikoli ni bil sam. Prepričan si bil lahko, da se bo vedno našel nekdo, ki ti bo pomagal, te rešil, ko boš ranjen, vzpodbujal, ko boš utrujen. Tovarištvo ni samo beseda! Tako težko pojmljivo se zdi dandanes tisto obdobje. Utrujen si prišel s položajem ali neskončno dolgega marša na miting. Glas harmonike pa ti je sprostil noge kot bi ves dan poleževal. Smejal si se kot otrok, z rokami prepleten v kolu bratstva.

ŠE VEDNO BIJEMO BOJ

Človek mora razčistiti sam s seboj in svojo preteklostjo, da ga ne teži, da mu ne grbanči čela, da mu ne jemlje moči, ki je potrebna za sleherni dan življenja. Sama ostajam polno zaposlena kot sem to že od nekdaj. Še za lastne spomine nimam časa! Včasih so me otroci spraševali kaj je herojstvo in kaj strah. Na vprašanje sem jim odgovorila iz primerov v današnjem življenju: še vedno bijemo boj, v katerem se je mogoče tudi izgubiti.

Na Pohorju me je bilo strah, ko so okrog mene sekale »dumdumke«. Pozneje, ko so nam pojasnili njihovo delovanje, sem se strahu iznebila. Človek mora vedeti, čemu nekaj počne. Ej, kolikokrat »smo nosili glavo v torbik«, ko smo bili skoraj prepričani, da se ne bomo vrnili.

Sprašujete me o starših? Leta 1942 sta končala oba v zloglasnem taborišču Jasenovac. Zadnjič smo se videli takrat, ko sem odšla med partizane. Večkrat sem

sicer gledala iz gore Cincera tja dol proti naši hiši v Livnem, ki je bila skoraj vedno zastražena. Rada bi pritekla v sobo, rada bi ju samo videla, a to ni bilo mogoče.

★

Spominjam se, da je bilo takrat, ko je prva dalmatinska brigada napadala PROZOR, peklenko vzdušje. Brez topov smo se morali spopasti z Nemci, ki so se vgnezdili v strašansko močne utrdbe. Mislim, da smo napadali četrtič ali petič, ko nam je poslal tovariš Tito en sam listek: »Prozor mora pasti! Skojevci, komunisti naprejš!»

Pojem Tita, misel nanj je bila naša velika moč. Spominjam se, kako hudo nam je bilo, ko smo zvedeli, da je tovariš Tito ranjen in kako radostno smo peli, ko smo izvedeli, da je ranjen le v roko, da še vedno poveljuje, da je še vedno z nami.

★

Lani sem sodelovala na paradi v Beogradu. Po tolikih letih smo spet stopili v vojaški korak in pri tem se nismo najbolje znašli. Toda naslednjega dne, ko smo korakali v uniformah in s svojimi vojaškimi oznakami, se je v vse nas vrnil vojaški duh. Korakali smo skoraj tako dobro kot redna vojska. Človek se pod peterokrako zvezdo počuti kakor prerajen!

MORAMO NAJTI ČAS!

Mislim, da bi tudi žene kot sleherni borec, morale vedeti, da tisto, kar smo priborili z orožjem v rokah, ni dovolj. Dandanes bijemo revolucijo dela in naših samoupravnih odnosov. Dandanes potrebujemo junake prizadevnosti, delovnih uspehov in še vedno potrebujemo tovariše. O ženski emancipaciji (osamosvojitvi) je odveč govoriti — moralo bi biti odveč. Naše enakopravnost potrdilo ženske enakopravnosti je prav narodnoosvobodilni boj jugoslovanskih narodov in narodnosti. Smo bile takrat šibkejši spol? Prav gotovo ne! Tudi danes nismo in bi ne smele biti. Poleg materinskih dolžnosti moramo najti čas za družbenopolitično delo in vse tisto, kar lahko razvija človeško osebnost.

SILVO TERSEK

Vesna Nose

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

Andrej Galeb:

PARTIZAN SEM

Partizan sem, ljubim hoste,
goste hoste bukove.
Hoste so mi streho dale,
ko sem bil brez hišice.

Partizan sem, ljubim ptice,
drobne ptice pevčice.
Ptice so lepo mi pele,
ko sem bil brez ljubice.

Partizan sem, ljubim rože,
bele, rdeče, pisane.
Rože so srce mi grele,
kakor puške risane.

Partizan sem, ljubim reke,
ki do morja v dalj hite.
Reke so mi pot kazale,
če visele so megle.

Partizan sem, ljubim gore,
svetle gore do neba.
Gore so ponos budile,
če svoboda kaj velja.

Partizan sem, ljubim srne,
zajce, jazbece, medvede.
Z mano je divjad živala
sredi te krvave zmede.

Partizan sem, ljubim tebe,
puška moja risana.
Za svobodo se borila,
bila si mi kot deklica.

Partizan sem, vse sem ljubil,
kar ljubilo je z menoj.
Če pa v boju futri padem,
šla ljubezen bo z menoj...

Andrej Galeb (pseudonim za Milana Vrtačnika) je napisal v času od oktobra 1943 do maja 1944 za celotno zbirko partizanskih pesmi, ki jih je naslovlil Gostolevke za vsakdanjo partizansko rabo. Sam pravi, da je pisal brez pesniških ambicij, zgolj za veselja in pogumna srca, ki so ljubila poleg boja za svobodo in socialno pravico še svet okoli sebe, svet rož, ptic, živali, oblakov, host, rek in gor. Pesem, ki jo objavljamo, je uvodna pesem v zgoraj omenjeno zbirko.

Briški oktet pred spomenikom v Gonjčah

KULTURNI OBZORNIK

Kulturno poslanstvo Briškega okteta

Lani je praznoval 10-letnico obstoja, leta 1974 pa je za praznik novogoriške občine dobil občinsko priznanje.

Kakor na Primorskem sploh, tako je tudi v Goriških Brdih dokaj živa pevska tradicija. Moški in mešani pevski zbori po vaseh in večjih naseljih lepšajo in bogatijo delovni in kulturni vsakdan delovnega človeka. Pa vendarle je v Goriških Brdih po letu 1950 organizirano petje nekam zamrlo in prešlo. Številni ljudje so se odselili in si drugje našli zaposlitev, požrtvovalnega in sposobnega pevovodje ni bilo. Pesem in beseda, ki sta jo vse bolj množično posredovala radio in televizija, sta zahtevala tudi od amaterjev višjo kvaliteto.

Pa so se Goriška Brda ob svoji Kleti na Dobrovem, ob Salonitu v Anhofem, ob prodaji sadja in vina na drobno po domovini in čez mejo gospodarsko razvila, se ob tem razživela in tako je tudi kultura spet našla plodna tla. Ob moderni osnovni šoli na Dobrovem se je začelo.

Nastal je Briški oktet in za njim še godba na pihala. Tradicionalna gospodarsko-turistična prireditev na Dobrovem »Praznik čenja« želi dobiva program, ki je folklorno in kulturno bogat in vse bolj zahteven.

Pa ostanimo pri Briškem oktetu. Te briške fante in može, ki so v Brdih pri najboljšem in najlepšem glasu, vodi glasbeni pedagog Vojko Peršolja, ki je sicer zaposlen v Novi Gorici, sicer pa pravi Bric. Pod njegovim strokovnim vodstvom in ob vztrajni volji pevcev je temu oktetu kmalu uspelo doseči zadovoljivo kvaliteto. Goji slovensko narodno, umetno in partizansko pesem, poleg tega pa še furlanske narodne in narodne ter umetne italijanske pesmi.

Briški oktet predvsem nastopa v novogoriški občini, na raznih občinskih in drugih kulturnih prireditvah. Nekaj uspešnih nastopov je že imel v večjih krajih Slovenije, zlasti pa se je uveljavil s svojimi nastopi pri zamejskih Slovencih v Beneški Sloveniji in na Goriškem. Tudi v Furlaniji in še globlje v Italiji je že nastopil.

Letošnji program ima oktet v glavnem že določen. Zvrstili se bodo samostojni koncertni nastopi: v Domžalah, Sent Jerneju, Škofji Loki, Vevčah pri Ljubljani, Tolminu, Kobaridu in v Cerknem. Poleg tega bodo tudi letos obiskali Beneško Slovenijo, kjer bodo nastopili v Čedadu in še v kakem drugem kraju. September pa imajo rezerviran za nastope ob novogoriškem občinskem prazniku. Vojko pravi, da ta čas kak pevec le ne bi prišel ob dober glas, pa bo vse v redu in po načrtanem programu.

Kako pa materialno stanje? Tako, tako, bolj za silo. V preteklih letih se je oktet pač moral uveljaviti. To mu je uspelo. Sedaj že vedno bolj računajo nanj in lažje bo reševati tudi gmotna vprašanja. V okviru kulturnih ustanov Zveze kulturno-prosvetnih organizacij novogoriške občine si je oktet že pridobil vidno mesto in tako trdno upajo, da poslej tudi zastran gmotnih zadev ne bo tako tesno, kot je bilo večkrat doslej.

CIRIL ZUPANC

Samoupravne interesne skupnosti važne tudi pri kulturi

DELAVCI, KI NE BODO RAZVIJALI KULTURNEGA ŽIVLJENJA, NE BODO MOGLI V POLNI MERI SO-DELOVATI PRI SAMOUPRAVLJANJU. (TITO, 1950)

Sveži začetki novega leta so vedno tisto obdobje, ko se zaključujejo pregledi dela preteklega obdobja in postavlja smernice za naprej. Čeprav to dejstvo »zastavljanja« pot, morda na prvi pogled ni ravno preveč demokratično, pa je potrebno poudariti, da prav nova oblika samoupravnih interesnih skupnosti na vseh nivojih družbenega življenja omogoča pri zaključnih formulacijah družbenih dogovorov dovolj široko zastavljeno planiranje, kjer sodeluje vedno več ljudi, proizvajalcev kulturnih dobrin kot tudi potrošnikov in reproduktivcev. Dejstvo, da se upošteva pravza-

prav želja vsakega občana in delo ne samo profesionalcev, ampak tudi amaterskih skupin, je zagotovilo, da lahko z zaupanjem zremo na pretresanje in sprejemanje programov po vsebini in v smislu financiranja, kar vse se v teh začetnih mesecih tudi dogaja.

Kulturno življenje, pri tem mislimo na najširši pomen te besede — se pravi razvoj ustvarjalnih sposobnosti, rast delovne in družbene moči delavca, kultura kot notranji, sestavni del revolucionarnega vzpona družbe — tako zamišljeno kulturno življenje torej predstavlja v skupni družbenopolitični in idejni orientaciji kot tudi aktivnosti osnovnih organizacij eno od osnovnih smeri in skrbi za delavca.

Vse zaželjene ideje v zvezi z razvijanjem kulturnega življenja delavcev pa se bodo lahko uresničile le, če bomo organizirano

delali, upoštevali spodbude in predloge široke mase in konkretno prakso vseh samoupravno združenih delavcev.

Samoupravne interesne skupnosti so na ta način tisti teren, ki zbira in posreduje potrebe in interese delavcev in hkrati vodi akcije pri povezovanju in oblikovanju skupnih mnenj in jih tudi prenaša naprej. Tako se pomaga delavcu oblikovati znanje in moč, da kulturno razvija svojo osebnost.

Delavci tako lahko postanejo odločilna sila kulturno-duhovnega napredka, vladajo nad pogoji in rezultati dela pa tudi tistim delom družbene reprodukcije, ki se nanaša na kulturni razvoj. Na ta način lahko povezujejo proces dela s procesom kulturnega izobraževanja in razvoja.

Osnovna naloga vseh je, da se ustvarjajo družbeni in ekonomski pogoji za razvoj kulturne politike, ki jo oblikujejo delavci sami na osnovi realnih možnosti in interesov.

Vsebinska kulturna delovanja pa je mnogo širša kot jo zajema ustaljena praksa in mišljenje ljudi. V sklopu kulturnega izobraževanja sodi najprej skrb za širjenje in s tem pridobivanje odnosa do knjige. V tej zvezi so potrebna sodelovanja s knjižnicami ali celo organiziranje priročne knjižnice v podjetju, tovarni in tako naprej. Ne brez pomena so tudi lično urejene in na pravo mesto postavljene vitrine z razstavo knjižnih eksponatov, kar vse vzbuja pri delavcih zanimanje zanje ali pa vsaj seznanjanje s tekočim publiciranjem.

Med kulturno izobraževanje spada tudi humanizacija dela in življenja sploh. Se pravi odnos do dela, odnos do sodelavcev, pogoji, ki vplivajo na splošni estetski razvoj, na počlovečenje delovnega procesa in prostora. Tudi ureditev delovnega in življenjskega prostora pomeni določeno estetsko stopnjo funkcionalnosti, ki ima za ciljboljšati in humanizirati človeško sredino. Sem spadajo predmeti za delo, ki po svoje pomagajo k delovni storilnosti s svojo primernostjo in estetsko obliko, hkrati pa izboljšujejo okus potrošnika tudi pri nakupu za lastne potrebe.

Tudi kultura oblačenja, na primer, na delovnem mestu in sicer, spada v kulturo v širšem in kompleksnem smislu, pa tudi kultura opreme stanovanja in končno vedenje gospodinjstva. Tu gre predvsem za racionalno opremo, nakupe in pravilno upora-

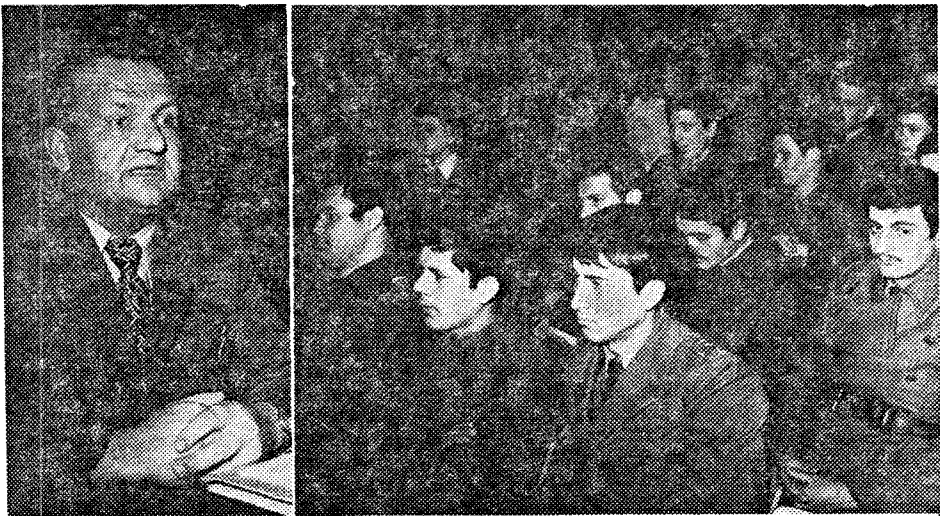
bo strojev. Naloga animatorjev je, da o tem poučijo delavce, da jih seznanijo z najprimernejšimi nakupi za določeno vrsto stanovanja, da jim svetujejo, jih napotijo na prava mesta in tako pomagajo pri sooblikovanju prostorov, kjer delavec prebije najmanj polovico svojega življenja, ki prav tako vpliva na njegov razvoj in počutje, kar vse je pomembno za njegovo produktivnost in socialnost na delovnem mestu.

V zvezi s tem nikakor ne gre pozabiti na rekreacijo. Prav na tem področju je treba pohvaliti delovne kolektive, pa tudi družbo, ki je že precej storila za to, da se delavec lahko sprosti in ohranja »zdrav duh v zdravem telesu«. Tako razvijajo tudi boljše kolektivne odnose v okviru delovne organizacije in izven nje, razvijajo disciplino, vztrajnost, odprtost do sotovaršev in kritično in moralno odgovornost ter ne nazadnje skupne interese.

Izrednega pomena pa je tudi spodbujanje delavčevih interesov tako pri umetniški izpovedi, npr. pisanju, slikanju, kiparjenju, kot tudi ustvarjalnosti in raziskovanju delovnih procesov. Če se delavcu omogoči, da razvija svoje sposobnosti, če je ob uspehu tudi primerno nagradjen in uživa podporo odgovornih organov, bo ne le z večjim veseljem delal on sam, ampak bodo do rezultatov dela imeli drugačen, spoštljiv odnos tudi njegovi sodelavci in začeli drugače vrednotiti in presojati človekov trud in rezultat dela. Tako se bodo morda tudi sami vključevali v umetniško in tehnično samostojno ustvarjanje ne le na delovnem mestu, ampak tudi doma in v raznih kulturno-izobraževalnih centrih.

Vsaka kulturna akcija je namreč hkrati tudi kanček izobraževanja. Živi odnosi so v teh stvareh izrednega pomena in če delovna organizacija le-te nudi, lahko pričakuje tudi pozitivno reagiranje. Krog realizatorjev in animatorjev programov se bo večal in število osamosveščenih delavcev bo naraščalo. Nastajal bo trden in enoten koncept kulturnega razvoja v najširšem smislu, ki bo prihajal od najširše osnove in omogočal občanom, da prevzamejo odgovornost za lastni kulturni razvoj na svoje rame. Vse to naj nam bo pred očmi, ko o tem v delovnih organizacij in drugod debatiramo, planiramo in sprejemamo družbene dogovore in se kreativno vključujemo vanje.

NEVA MUŽIČ

Borec za 8. marec

V zvezi z bližajočim se praznikom dneva žena je Dom JLA v Ljubljani v sodelovanju z založbo »Borec« organiziral literarni večer, na katerem sta sodelovala pisateljica Mira Mihelič in Jože Vidic. Govorila sta o svojih delih in prečitala nekaj odlomkov iz svojih del. V spodnji dvorani Doma se je poleg starešin zbralo precejšnje število vojakov in mladine iz ljubljanskih osnovnih šol.

Foto: S. Krševan

Letošnjega, že tretjega Trnovskega maratona, se je udeležilo kar 1336 ljudi.

Tretji trnovski maraton

V lepem sončnem vremenu je minila ena naj-večjih smučarsko tekaških prireditev v Jugoslaviji — tretji trnovski maraton. Omenjeno prireditev so s svojo navzočnostjo potrdili Marijan Breclj, Sergej Kraigher z ženo Lidijo Sentjunc, Tone Turnher in Janez Winkler.

Takoj za tem, ko je v imenu pokrovitelja in častnega predsednika Trnovskega maratona, načelnika generalštaba JLA generalpolkovnika Staneta Potočarja-Lazarja sprožil štartni strel poveljnik ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok, se je v smučino pognalo 1.336 tekmovalcev.

Tekmovalna proga je potekala po nekdanjih vojnih poteh enot 9. korpusa NOV in POJ. Zato ni naključje, da je bilo med tekmovalci tudi več borcev. Razen Gregorja Klančnika in Janeza Pavčiča, ki sta se udeležila velikega maratona na 42 kilometrov dolgi progi, so na malem maratonu (na 21 kilometrov dolgi progi) sodelovali tudi Alojz Ravnik-Veko, Lado Kersnik, Janko Vojvoda in Vincenc Rupnik. Le-ta je bil s 67 leti najstarejši udeleženec letošnjega trnovskega maratona. Na deset kilometrov dolgem maratonu so sodelovali pripadniki JLA, teritorialne obrambe in milice. Slednji so tekli s terenskimi smučmi in v uniformi.

VINCENC RUPNIK: »Tekel bi še en krog, vendar bi me morali predložiti čakati, zaradi tega sem se odločil za mali maraton. Želel bi se še pogovoriti z nekdanjimi soborci in predvsem s mojim nekdanjim »šefom« in prijateljem dr. Petrom (Aleksander Gala je bil znan partizanski zdravnik na Primorskem in pri njem je bil Vincenc za bolničarja). Tamle ga

vidim,« je sročeno in prav nič utrujeno dejal tovariš Rupnik, ko je pritekkel na cilj.

»Veseli me, da je na trnovskem maratonu vedno več ljudi, zlasti mladih in da se tako ohranjajo izročila NOB. Zakaj sem se odločil za maraton? Ze od mladih nog sem prijatelj smuču, pa čeprav nisem Gorenjec. To prijateljstvo mi je tudi med vojno večkrat prav prišlo. In še nekaj: rad bi dokazal, da mi, starejši, se nismo za »staro šaro«. Tudi danes bi se, če bi bilo to potrebno vključili v splošni ljudski odpor.

Sprašujete me, če sem se na maraton pripravil! Dajte no! Kmet sem, doma v Zadlogu nad Črnim vrhom. Pri vsakdanjem delu si nabere dovolj moči. Sicer pa ni pomemben rezultat, pač pa sodelovanje.

Med premagovanjem enaindvajset kilometrov dolge poti, še predvsem pri okrepčevalnicah ob progi, se mi je utnil prenekateri dogodek iz narodnoosvobodilnega boja. Če bom zdrav, pridem tudi drugo leto in želel bi da bi se tako odločilo še več mo-

jih nekdanjih soborcev. Če že ne morejo na smuču pa naj pridejo ploskat. Korajža velja!« je sklenil svojo pripoved Vincenc Rupnik, ki je prejel za darilo izbrano delo letošnjega Prešernovega nagradjenca Karla Grabeljskega.

☆

Zimskošportna prireditev »Trnovski maraton ni samo pomemben dogodek v razvijanju tradicij NOB in naše revolucije; postaja tudi manifestacija socialistične zavesti in pripravljenosti za obrambo naše socialistične družbe. Slednje potrjuje množična udeležba, ki bo brez dvoma prihodnje leto še številnejša.

STANE SKRABAR

»Le tako naprej, pa bomo nate tudi v vrstah jugoslovanske ljudske armade zelo ponosni.« Foto: Edi Selhaus

Pa nikar ne mislite, da je najstarejši udeleženec maratona, čeprav malega, pokazal največjo utrujenost. Foto: Stane Škrabar

SPOMIN

Januarja je minilo dvaintrideset let, odkar je na tragičen način izgubila življenje požrtvovalna aktivistka narodnoosvobodilnega gibanja Mimi Zakrajškova. Kljub letom pa lik te junaške žene ni obledel.

Mimi Zakrajškova je bila rojena v številni kmečki družini. Ziveli so v vasi Ravnik, na Bloški planoti. Bilo ji je vse prej, kot dobro, saj so tisti kraji pasivni, stara Jugoslavija pa je z njo imela ravnala po mačehovsko.

Po italijanski okupaciji je bila Mimi med prvimi v vrstah osvobodilnega gibanja na Bloški planoti. Brat Alojz jo je seznanil z nameni Osvobodilne fronte.

O naprednem mišljenju in zanesljivosti Alojza mi je že v poletju 1941 pripovedoval pokojni Janez Hribar. Imenoval ga je po domače Mišičev Lojze. Omenil mi je, da se pri njem ustavlja, kadar pride na Bloke. Tako sem tudi jaz spoznala aktivista Alojza. Alojz je takoj ob prihodu prvih organizatorjev OF na Bloke vključil v ilegalno delo tudi svojo sestro Mimi. Ta je v letu 1941 kuhala in nosila hrano organizatorjem OF, ki so se kot ilegali skrili

bora SPZZ za vidovsko-begunjski rajon.

Pogovorili sta se o političnem delu nove ženske organizacije. Mimi je morala poskrbeti, da se organizirajo po vaseh tudi krajevni odbori SPZZ.

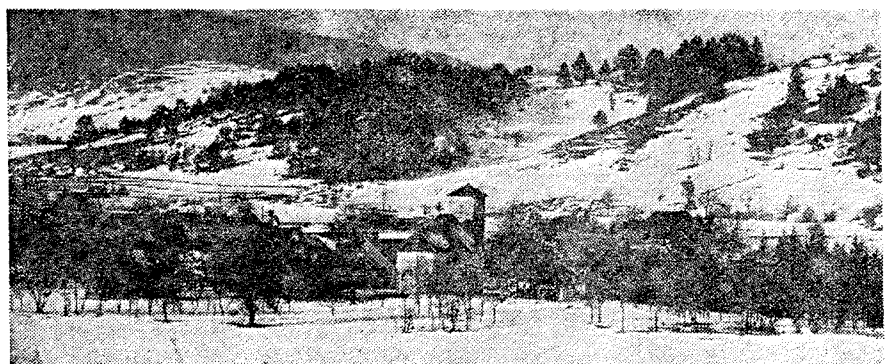
Mimi je bila ena izmed najbolj marljivih deklet vidovskega rajona. Teren, na katerem je delala, je bil zelo težaven zaradi družin, katerih može ali sinovi so bili pri beli gardi. Najtežje je bilo prodreti v Begunje, kjer je bila belogardistična postojanka sestavljena pretežno iz domačinov.

Ženske iz takih družin so s prezirnom gledale partizane, če so prišli k njim.

Mimo niso motili zaničljivi pogledi in pikre besede belogardistk. Prežeta je bila z vero v zmago. Bila je vedno pripravljena pomagati, toda odločna, ko je morala premagovati sovražno propagando. Z vsi revolucionarno vneto je med preprostimi ljudmi širila ideje osvobodilne borbe. Z razredno zavestjo je spodbujala žene k sodelovanju v delu za uveljavitev njihovih pravic, katere jim bo prinesla osvoboditev.

V tem organizacijskem delu je bila povezana z rajonskim odborom OF in s partizani, kadar so se zadrževali na tem področju.

Ko so domobranci 25. januarja 1944 napadli rajon Sv. Vid — Begunje, je bila smrtno ranjena v trebuh in hrbtenico. Ob napadu je izgubilo življenje več tovarišev. Tovariši so jo odnesli v Pir-

Belogardistična postojanka Runarsko na cesti Sodražica—Nova vas na Blokah

vati v gospodarskem posloplju. Nesebično se je vključila v delo in pomagala s svojimi uslugami, ne glede na nevarnost, da jo odkrijejo okupatorji in domači izdajalci. V februarju 1942 so Italijani neopaženo prišli v vas in aretirali Alojza in ga odpeljali. Toda aretacija Mimi ni zmedla, saj jo je še v pravem času pripravil za delo.

Na tiho, sončno nedeljo 25. marca 1942 so italijanski okupatorji ponovno pridrveli v vas Ravnik in jo požgali. Koliko bridkih dni je Mimi preživela s svojo družino in s sovaščani, ko je gledala požgane domove in razdejane vasi!

Odslej je morala živeti na pogorišču lastnega doma. Gledala je divjaško izživljanje in nasilje nad ljudmi. V njej je kipel ogorčenje.

Po roški ofenzivi se je v več krajih bloške planote pojavila bela garda. Prav tako se je utrdila bela garda na območju rajona Sv. Vid — Begunje. Delo terenskih delavcev Osvobodilne fronte je bilo od tedaj dalje bolj nevarno. Navzlic temu se Mimi ni vznemirjala; ostala je tesno povezana s partizani in organizatorji OF. Od teh je prejemala letake in literaturo, katere ni samo prebirala, temveč jo je tudi razširjala, med ljudi, ki so simpatizirali z osvobodilnim bojem.

Tudi njena mati, je bila skromna, toda zavedna slovenska žena. Stanovali so v zasilno pokriti hiši. Skozl streho je sijal mesec, padal dež, pozimi pa je burja nosila sneg skozi špranje. Kljub temu je kuhala tudi za partizane. Marsikateri se je pri njej najedel. Postregla je z ožganimi žlicami v zverženih posodah, ki so jih pobrali na pogorišču. Bila je velikokrat mokra in prezebla; nič manj ni zmrzovala kot partizani po gozdovih.

V začetku 1943. leta ko so ji italijanski okupatorji odpeljali starše v internacijo, pa je odšla v ilegalo. Bila je v rajonskem odboru OF Sv. Vid — Begunje. Njena brata Milan in Anton sta v letu 1942 odšla v partizane. Spomladi leta 1943 sem imela nalogo, da organiziram okrožni odbor SPZZ (Slovenska protifašistična ženska zveza) za cerkniško okrožje in da vzpostavim rajonske odbore SPZZ na območju okrožja. Tedaj sem po zvezi sporočila Mimi, naj pride v sedež rajonskega odbora Grabovo, kjer bi se pogovorili. Rajonski odbor OF Grabovo se je tedaj nahajal na Križni gori.

Na sestanku sem ji povedala, da je določena za članico okrožnega odbora SPZZ za Notranjsko in da je obenem imenovana za sekretarko rajonskega od-

mane, od tam pa so jo z vozom odpeljali do Babnega polja. V Pirmanih se je srečala z Maro Avsec-Martro, ki je bila namenjena k njej v vidovsko-begunjski rajon. Ta jo je spremljala do Babnega polja.

Ko sem šla z Ljubljanskega vrha skozi gozdove proti Slemcam, sem od kurirjev izvedela za napad na vidovski rajon in da so neko ranjeno tovarišico odpeljali proti Babnemu polju. Takoj sem pomislila na Mimi. Neka slutnja me je gnala naprej. V Jermendolu sem prečkala cesto in prišla v Babno polje. V prvi hiši sem vprašala, če kaj vedo o neki partizanski ranjenki. Povedali so mi v kateri hiši leži. Ves čas sem mislila le na Mimi. Prepričana sem bila, da je ona tista žrtev domobrancev. In res, ko sem odprla vrata, sem zagledala v sobi na slamnjači Mimi. Ko sem jo vprašala, kako ji je, so ji ustnice vzdrgale in mi je samo pokimala. Videti je bilo, da se ji bliža smrt. Ni mogla priti do besede. Nemo me je zrla in iz njenih oči je bilo videti, da prosi pomoči. Toda ustrezne zdravstvene pomoči v tedanjih pogojih ni bilo. Nihče ji ni mogel pomagati, ker je bil spodnji del telesa paraliziran zaradi ranjene hrbtenice. Medtem je prinesla bolničarka čaj. S tresočo roko sem ji dvignila glavo, da je lahko napravila nekaj požirkov, ker jo je mučila žeja. Tiho in junaško je prenašala hude bolečine.

V partizanski bolnišnici nad Babnim poljem je bila za bolničarko partizanka Vida. K ranjenki je prišla že pred menoj; čakala je, da pridejo tovariši, ki so bili določeni za prevoz. Mimi me je komaj slišno vprašala: »Ivanka, kaj misliš, kaj bo z menoj? Spodnjega dela telesa nič ne čutim. Prav nič nimam upanja, da bom ozdravela, čeprav bi tako rada dočakala svobodo.« Stisnilo me je pri srcu ob teh besedah. Tolažila sem jo, kolikor sem zmogla. Vedela sem, da vsak čas pridejo ponjo tovariši iz bolnišnice. Bolničarka jih je nestrpnost pričakovala. Pripravljala sem se, da se poslovim. Prijela sem Mimi za roko, nato mi je dejala: Ivanka, pazi se, saj vidiš kako je z menoj!« To so bile njene zadnje besede, za vedno so mi ostale v spominu. Stisnila sem ji roko in stopila k vratom. Tam sem se obrnila in se še enkrat ozrla k njej. Gledala je za menoj s solznimi očmi.

Umrla je čez dva dni. Ni doživela toliko pričakovane svobode. Mimi je svoje delo in mlado življenje poklonila Bloški planoti, kjer je dobila svoj zadnji dom v domačem kraju, med griči in gozdovi, ki obkrožajo ta lepi kraj slovenske zemlje, katerega je toliko ljubila.

IVANKA ZIGMUND

Na svoji dokaj težavni in naporni poti graničarji niso nikoli osamljeni. Na svoji s snegom zasuti stezi so navsezgodaj srečali prijatelja lovca, ki je, kot je videti, ostal praznih rok. Toda človek z lovsko puško ni le lovec. »Zeleni brat« je nekaj več, saj je varnost naše meje tudi njegova vsakdanja skrb. In ker se tudi sam zaveda naše trpljenja polne poti do svobode, je pripravljen graničarjem vselej pomagati. Njegovemu ostremu očesu ne uide prav nič, zlasti pa mu ne more uiti dvonožna »divjadi«, ki bi skušala na nedovoljen način prekoračiti našo mejo.

Te dni med graničarji

Na beli meji

Precej vode bi preteklo, preden bi ta osamljeni vaščan premaknil debeli hloď in ga pripel za sani. Toda imel je srečo. Nanj je naletela patrulja in fantje so takoj pomagali, težavno delo je bilo z združenimi močmi hitro opravljeno. Toda tudi v tem primeru budnost graničarjev ni popustila. Medtem ko so štirje pomagali, je eden, skrit v bližnjem grmovju, opazoval in stražil belo, zasneženo črto, imenovano mejo. Kakorkoli že, prevoznik je bil graničarjem hvaležen, patrulja pa je že čez nekaj minut nadaljevala svojo pot naprej.

Medtem ko patrulje križarijo po svojih stezah in ko v snegu skrite zasede prežijo, v topli učilnici karavle poteka ura politične izobrazbe in vzgoje. Vojake, ki so le navidez prosti, komandir seznanja s najnovejšimi in pomembnimi dogodki doma in v svetu. Torej morajo tudi graničarji biti obveščeni o vseh dogajanjih, saj so tudi oni naši »mali diplomati«.

Kaže, da se že pripravljamo na slovo z zimo, čeprav so naše gore še vedno pokrite s snežno odejo, ki je ponekod meter pa tudi več visoka. To zlasti velja za Karavanke, ali točneje za tamkajšnji del naše državne meje. A kljub temu graničarji s karavle, ki nosi ime narodnega heroja MATIJE VERDNika — TOMAŽA, ne poznajo in ne priznavajo snežnih nametov, slabega vremena in mraza. Kajti dobro je znano, da življenjski utrip meje, ne glede na vremenske razmere, svojega ritma ne sme spremeniti. Z drugimi besedami, naša čeprav zasnežena — meja tudi te dni živi tako kot sredi poletja. To je razumljivo, saj so graničarji prve straže naše splošne ljudske obrambe in večno budne oči naše predrago plačane svobode. A čuvarji naših meja pri opravljanju svojih dokaj težavnih in odgovornih nalog niso osamljeni. Z njimi je tako imenovani drugi ešalon — prebivalstvo obmejnega pasu. Borci naše osvobodilne vojne, rezervni vojniki, starešine, delavci, kmetje, starejši in mladi ljudje. Skratka prijatelji graničarjev so naši občani, ki so se rodili na meji, in danes, v tej naši svobodni skupnosti, živijo ob njej in zanjo.

Med ljudmi, ki stražijo mejnike naše samoupravne skupnosti, smo preživeli enega februarskih dni. Kaj smo zapisali, kaj smo doživeli? O tem naj »spregovori« naš objektiv.

Vaški pismonoša je tudi za graničarje vedno dobrodošel prijatelj. Vsak dan poteka na vrata karavle, prinese časopise, denar ali čestitke. Tudi pismo od oddaljene ljubice in novice iz vseh krajev domovine, saj v karavli živi Jugoslavija v malem. Za varnost tega dela naše državne meje enako skrbijo torej Milan in Hasan, Tone in Vojo, Ištvan in Janez, Adem in Ante.

V zasneženem in skritem gozdu so se fantje za hip ustavili. Do toplega obroka je še precej časa, zato se po večurnem premagovanju visoke snežne odeje prilježe malica. Gre namreč za četrti obrok, ki ga z novim letom redno in vsak dan dobivajo vsi vojaki naše armade. Skrb za vojakovo življenjsko raven.

Te dni, ko je sneg še kar visok in ko marsikje grozi nevarnost plazov, so tudi nekateri kraji za graničarske zasede nedostopni. Vendar graničarska služba tega ne prizna in se ne menja za take ali drugačne vremenske razmere. Zato so čuvarji meje na pomoč priskočili ljudje, ki ravnaajo z žičnico. Mar niso tudi oni prijatelji graničarjev, ko vemo, da prijatelj pokaže svoj obraz šele takrat, ko se znajdemo v zadregi ali stiski?!!

Tekst in slike: B. JAKOVLJEVIČ

SLO — tudi

V petek dne 27. februarja je bila skupščina mestne organizacije Zveze vojaških invalidov Nova Gorica, ki je najvelja v občini, saj šteje kar 277 članov. Velika dvorana kavarn Park hotela je bila nabito polna članov in gostov organizacije, kar dokazuje veliko zavzetost in odgovornost vojaških vojni invalidov, ki ne želijo biti zgolj opazovalci sedanjih družbenih premikov, marveč aktivni dejavniki in ne posredni soustvarjalci novih odnosov v naši samoupravni družbi.

Od gostov, ki so se odzvali vabilu na skupščino, so bili navzoči predstavniki občinskih družbenopolitičnih organizacij, občinske skupščine na čelu s predsednikom skupščine Jožetom Sušmeljem in predsednik mestne organizacije ZZZB NOV ter predsednik in sekretar občinskega odbora ZZZB NOV Nova Gorica.

Iz obširnega poročila, ki ga je podpredsednik Angel Kosovel, lahko povzamemo, da tudi v tej organizaciji ne manjka problemov in dela, da pa so invalidi poleg problemov v lastni organizaciji še kako angažirani pri reševanju drugih družbenih vprašanj. Njihova široka delavnost se kaže prav v aktivnem delu v vseh družbenopolitičnih organizacijah in v krajevni skupnosti. Uveljavljanje nove ustave in delegatskega sistema sta jih našla spet v prvih vrstah borcev za nove družbene odnose, za uresničevanje resolucij 10. kongresa ZKJ, 7. kongresa ZKS in 7. kongresa ZZZB NOV A goslavije.

Socialni položaj nekaterih invalidov še vedno tak, da ga družba rešuje s pravicami do invalidskega dodatka. V lanskem letu je pravico do invalidskega dodatka pridobilo 14 osebnih invalidov in 12 udeležencev družinske invalidnine. Se sedaj ugotavljamo, da so nekatere vdove, ki se težko pravi življajo in ki bi jim bilo potrebno dodatno stalno priznavalino.

Lani so poslali na klimatsko zdravljenje v naravna zdravilišča 35 invalidov. Zelo zadovoljni so, da si tako pridobijo moč za zdravljenje za naprej.

Lani so priredili izlet v zgodovinske kraje. Izleta se je udeležilo 90 članov mestne organizacije ZZZB, ki so si ogledali Karlovac, Petrovo goro in Jasenovac. To je zelo dobra oblika spoznavanja članov z državo in napredkom v širšem jugoslovanskem prostoru ter jo kaže nadaljevati tudi v prihodnje.

Navzoče so seznanili tudi z drugimi rezultati reševanja invalidskih vprašanj, ki kažejo vso skrb družbe za udeležence revulucije.

Kot vsako leto so tudi lani organizirali tradicionalno tombolo skupaj z mladinskimi aktivom Manufakture v Novi Gorici. Poleg tega so organizirali piknik za vojne vdove in družinske člane, ki se ga je udeležilo 75 članov in so bili z njim zelo zadovoljni. V okviru organizacije gojijo športno dejavnost (kegljanje, balinanje, streljanje in šah) in se aktivno udeležujejo na vseh športnih prireditvah, ki jih priredi športno društvo »Invalid«.

Kljub temu pa je spričo starostne strukture in posledic vojne zaskrbljujoč potek, da je zdravstveno stanje invalidov dokaj šibko in da je samo lani umrlo 8 članov. Vse to pa ne more vplivati na učinkovitost.

CIRIL ZUPANČIČ sanitetin

Nadaljevanje in konec

4. — SVPB na Srednjem

Jeseni 1944 je na južnem pobočju Korade nad Goriškimi Brdi, ob potoku med zaselekoma Podpozni in Brezovk, nastal bolniški oddelček »Jakopič«. V 6. nadaljevanju je po pomoti zapisano, da je tu zaselek Podzornik.

Še nekaj o bolnišnici »Veri« na Vipavskem. Dr. Jože Bežek (napačno je ime Ivo) je maja 1944 postal sanitetni referent Vojnega področja Ajdovščina. S pomočjo bolničark, ki jih je dobil na terenu (Erzelj, Goče, Gornja Branica), je kmalu ustanovil bolnišnico »Veri«, ki se je v glavnem zadrževala na Erzelju in v bližini. Dne 15. septembra 1944 so to bolnišnico napadli Nemci ter jo uničili.

domanci
Ajdo in
ri in
bili aj p
ni, je pa
Vseh 2
brat se
predčjo
zatek s sk
ranje v
celi vas
24. tembr
skup izsl
je uo po
ca vadia
ujet med
Bež Kasn
posl v n
kjer doč
III. TRUP
3. Boln
Kaj je
predala,

DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publika-
cije, razglednice, prospekte in reklam-
ne tiskovine.*

Izdeluje enobarvne in večbarvne kli-
šeje v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani
obrat za večbarvni tisk, lakirnica in
plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik
»DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NASI
RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP,
revijo JANA, ZABAVNIK

SLOVENIJALES

LESNO KEMIČNA INDUSTRIJA

•lesonit•
ILIRSKA BISTRICA

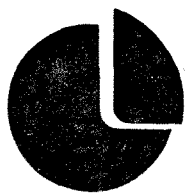

paloma®

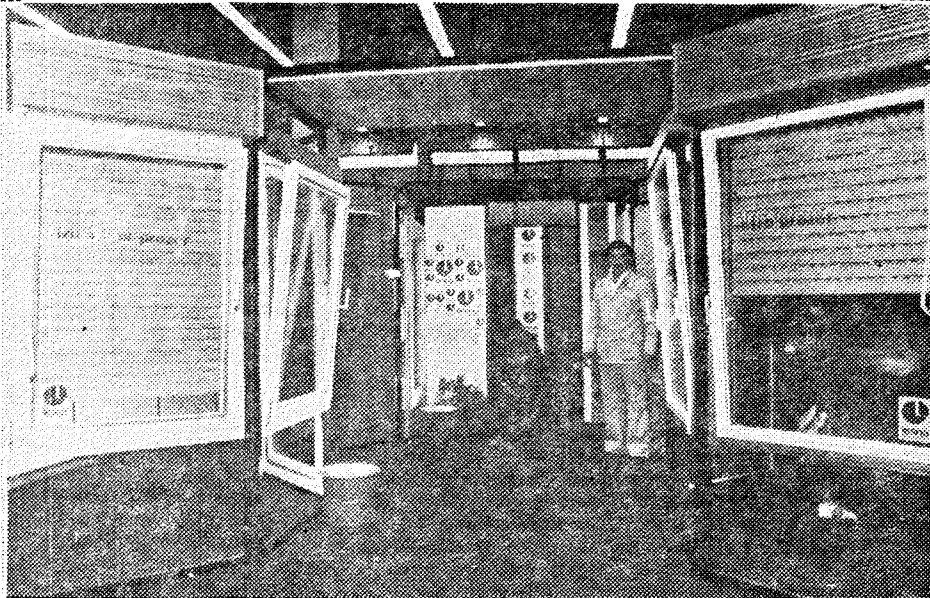
žepni robci

sladkogorska
sladki vrh

lesna
gozdarstvo in lesna
industrija o. sol. o.
slovenj gradec

Vam nudi iz svojega dopolnjenega in tradicionalno kvalitetnega programa naslednje izdelke in storitve:

- Žagan les iglavec, ladijski pod, masivne obloge, razni tehnični les ter drogeve za vode.
- SUMO-submontažna furnirana vrata, primerna za vgraditev v vse notranje prostore: stanovanja, poslovne prostore, hotele, šole itd.
- Vgraditev je enostavna. Površina vrat je trajna, estetska in primerna kombinacija z ostalo opremo.
- Krito in podboj sta furnirana s plemenitimi furnirji: hrast, anigre in mahagoni.
- INTRO okna s podbojem iz mahagonijevega lesa ter s plastičnim krlom, ki je zastekleno s termoizolacijsko šipo. Okno je izdelano po licenci zahodnonemške firme ROTO in ga pri sebi priporočamo zaradi odlične toplotne in zvočne izolacije.
- IZOLIR okna so v celoti izdelana iz žaganega lesa smreke, jelke (krito in podboj), ter prav tako zasteklena s izolacijsko šipo. Izdelujemo jih v beli izvedbi (pleskana) ter v naravni izvedbi (sandolins).
- Furnirane zidne in stropne obloge so izdelane iz iverne plošče, furnirane s plemenitimi furnirji: hrast, jesen, brest, macesen, anigre, sapeli in koto. So robno ali nerobno furnirane s furniranim ali nefurniranim peresom, ter površinsko obdelane s trajnim nitro lakom. V dopolnilnem programu imamo strukturirane — luženo obloge, izdelane iz furnirane iverne plošče. Lužene so v različnih barvnih odtenkih. Primerne so za oblaganje sten in stropov v najrazličnejših prostorih, ki jim dajejo prijetno domačnost. Montaža je enostavna.
- Oplemenitene iverne plošče so površinsko obdelane s melaminsko dekor, telijo različnih barv in lesnih desonov. Primerne so za izdelavo kuhinjske in ostale stanovanjske opreme, posebno v šolah, vzgojno varstvenih ustanovah, bolnicah, poslovnih prostorih in v drugih javnih zgradbah.
- Zimske in letne turistične storitve na zapadnem Pohorju, Slovenj Gradcu, Misljini, Orni, Erjavogradu, Ravnah in Vuhredu. Smučišča so urejena za začetnike in zahtovne tekmovalce.

Naše kvalitetne izdelke lahko kupite po konkurenčnih cenah v prodajalnah Slovenijalesa, Lesnine in v vseh večjih trgovinah z gradbenim materialom.

ZA DRUŽINO,
ZA STANOVANJE
ZA GOSPODINJSTVO

VSE BLAGO V ENI HIŠI

TRGOVSKO PODJETJE

namo

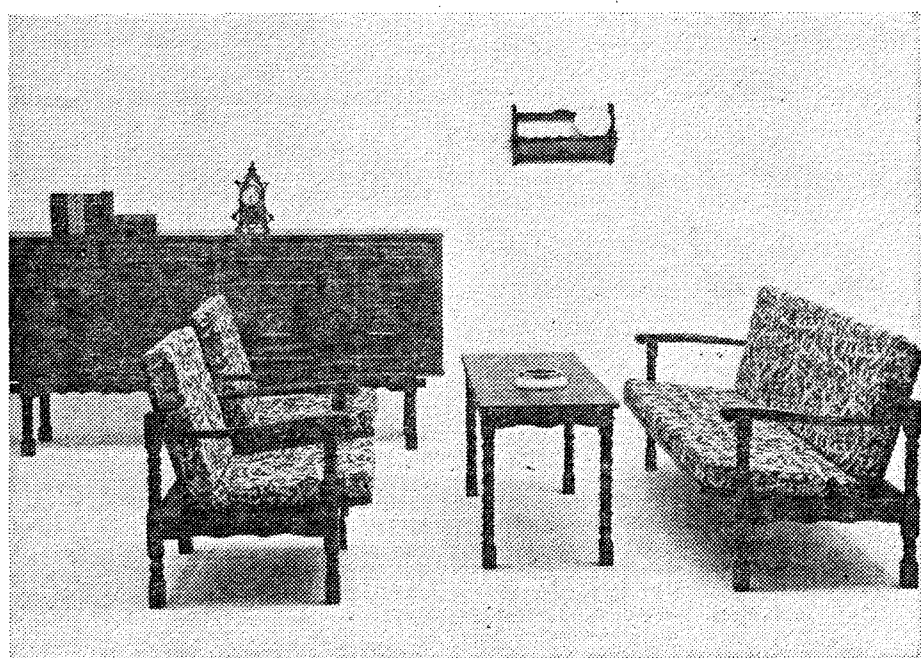
LJUBLJANA

nudi

v svojih veleblagovnicah v Ljubljani, Kočevju, Škofji Loki, Velenju, Slovenj Gradcu in na Ravnah na Koroškem

NAJVEČJO IZBIRO BLAGA

- za osebno uporabo
- za opremo stanovanj
- za ureditev modernega gospodinjstva
- in za šport ter rekreacijo

Ko se je porajal dan nad sotesko »Pasice«, ki smo jo v začetku imenovali »V grapi«, se je začel delovni dan vseh nas, ki smo tu delali in tistih, ki so si pri nas zdravili v borbah dobljene rane.

Vsak izmed nas je imel svojo dolžnost, od večkratnega obiska vseh barak, do dežurstva preko celega dne v celotni postojanki.

Meni je bila najbolj pri srcu največja lesena baraka, ki je bila zgrajena prva in je že decembra sprejemala prve ranjence. Na tem mestu sem verjetno delala najraje zaradi iskrenih odnosov in velike hvaležnosti ranjencev.

»Dobro jutro, kako ste spali, vstajanje«, se je glasil naš jutranji pozdrav. Od povsod se je slišalo »dobro jutro Pavla«. Z vstajanjem seveda nisem imela v mislih težjih nepokretnih bolnikov, zato so se tisti z lažjimi ranami hitro pošalili: ne vstanemo, dokler nam ne zaigraš budnice. Ponoči sem namreč v kuhinji igrala na harmoniko in ranjenci so me slišali in tako so vztrajali, da jim zaigram budnico. V kuhinjo sem šla po kitaro, jim ob spremljavi zaigrala pesem, ki so jo imeli narjaje in videla sem, kako so se jim zasvetile oči in upanje v njih je znova zagorelo. Našo pesem je prekinil glas dežurnega, ki je klical k zboru in dviganju zastave.

Okoli droga sredi dvorišča so se začeli zbirati vsi, stražar, ki je preko noči stražil našo postojanko, bolničar Vinotok, Danilo, Lidijsa in dr. Franja z belo ruto na glavi in v natikačih. To je bil nepozaben prizor in kmalu za tem smo zapeli, »Naprej zastave slave.« Prizor se je ponavljal iz dneva v dan in zmotili so nas lahko edino Nemci.

Pogled na zastavo in naša pesem sta nam vlivala moč in samozavest, ki je vseskozi rastle.

Medtem so se ranjenci v barakah umivali in ko sem se mednje vrnila, so se med seboj šalili težjim ranjencem pa sem pri umivanju pomagala sama.

Tovarišica Anica je naznanila pričetek zajtrka. Vsi so bili veseli dobrega domačega kruha in kave in za nas bolničarje in zdravnike je bilo največje zadovoljenje, če so si težki ranjenci pri zajtrkovanju že lahko pomagali sami. Žal je bilo tudi nekaj ranjencev, ki si sami niso mogli pomagati in spominjam se Borisa Peršiča iz Solkana, ki se je ponesrečil pri preizkušanju »partopa« v Cerknem. Rane, ki jih je dobil, so se sicer zacelile, ostal pa je slep.

Do zdravniškega pregleda, ki je sledil zajtrku, smo vsi bolničarji pospravili barake, pomagali pa so nam tudi lažji ranjenci sami. Med njimi sta bila tudi dva mlada fanta s Krasa, Stanko in Kristjan. Obema so amputirali nogo pod kolenom in ko so ju prinesli po operaciji v barako, sta bila budna in živahna, kot da se jima ni nič zgodilo. Kmalu nato sta jedla, tako, kot vsi ranjenci. Bila sta res prava Kraševca, polna smeha in življenja.

Prišel je čas za vizito. V barako je stopila dr. Franja in s svojim pomirjajočim glasom pozdravila ranjence, ki so ji pripovedovali o svojih težavah. Približala se je vsakemu posebej in mu privoščila prijazno besedo, ki je v tistih časih pomenila celo več kot zdravila.

Vsak ranjenec je bil prevezan vsak dan, pred tem pa jim je zdravnica očistila

stila rane, pri delu pa smo ji pomagali s podajanjem instrumentov in tamponov Lidijsa in jaz. Med prevezovanjem je bila v sobi tišina, saj je bilo to poleg operacij samih najvažnejše delo. Dežurni bolničar je bil vedno na tekočem z zdravstvenim stanjem vsakega posameznika, posebno pa še s stanjem glede temperature, ki smo jo ranjencem merili zjutraj in popoldne ter vpisovali v posebno knjižico.

Tako je teklo delo dalje in na vrsto so prišle vse tri bolniške barake, pozneje pa še invalidski dom, ko smo leta 1945 sprejeli v oskrbo tudi invalide iz bolnice »Pavla«. Bolj kot zdravljenja, so bili ti invalidi potrebni prijazne besede, ki jim je pomagala premagovati težave v tistih trenutkih. Po opravljeni viziti smo se vsi bolničarji zbrali v sobi zdravnice, ki nam je dajala razna strokovna pojasnila o posameznih primerih in navodila za nadaljnje delo. Lidijsa je vse to zapisovala, da ne bi kasneje slu-

posteljah ranjencev in temeljito pospravimo vse barake. Čisto perilo je dišalo, nakar je stražar prinesel vejico cvetoče češnje, ki smo jo obesili na sredo barake in ob pogledu nanjo so se vsem svetile oči.

Kljub temu, da smo bili vsi tako zaposleni, se mi je ustavil pogled na bolniškem »stenčasu«, ki je bil vedno obšen pri vходу v najstarejšo barako. Na njem je bila narisana karikatura zbora bolnice »Franje«, takšnega kot ga je videl eden izmed naših ranjencev, ko je nekega jutra gledal skozi okno. Na račun, tega so se ranjenci zabavali in še danes ne vem, kdo je omenjeno karikaturu narisal.

Ob sončnem zahodu smo v barake najprej odnesli najtežje ranjence in njihovo veselje ob pogledu na čiste postelje, poribana tla in češnjevo vejico, je bilo nepopisno. Ko je padel mrak, večerja še ni bila pripravljena in bolni-

nje do »čudežev«, ki so se dogajali v naši bolnišnici.

Najhuje za naše ranjence je bilo, ko nas je napadel sovražnik in zgodilo se je, da smo se morali preseliti na Gorenjsko, kjer so mnogi pretrpeli zaradi prevoza, ki je bil vse prej kot lahak. Kmalu smo se zopet vrnili in naše delo je zopet steklo. Po vsaki borbi smo dobivali nove ranjence in spominjam se partizanske Fani Bavčar, ki je bila težko ranjena v glavo. Po operaciji se je njeno stanje zboljšalo, kmalu za tem pa je postajala vse bolj tiha in kmalu nato je umrla. Vsem nam je bilo zelo hudo, kajti bila je prava partizanka.

Po tolikih letih se težko spominjam vseh, ki so se zdravili v naši bolnišnici in zgodi se, da me danes nekdo ogovori in se čudi, da ga ne spoznam več. Minila so leta in vsi smo se spremenili.

Ob naših srečanjih v bolnici Franji je takih srečanj toliko, da od velike sreče ne moreš govoriti. Kdo bi verjel, da se bo tako lepo izlil naš mladi študent Žigon Matjaž iz Ljubljane, ko je bil težko ranjen v glavo in tolikokrat na operacijski mizi. Danes ga spet srečujemo v naši grapi, med ostalimi in obujamo spomine.

Mnogo je spominov na vse in mnogi, ki so odšli ozdravljeni iz naše grape, jih danes več ni. Pri napadu na partijsko šolo je bilo več ranjencev prinesenih v našo bolnico. Najbolj se spominjam Greif Danice, ki je bila ranjena v nogo in Dušana Furlana, ki je bil prav tako ranjen v nogo. Kljub hudim ranam sta oba ozdravela. Pri bombardiranju nemških bombnikov na Trnovo pri Gorici se spominjam ranjene aktivistke Strosar Darinke in osemletnega otroka. Darinki je bila noga tako razmesarjena, da smo jo morali amputirati in še danes prihaja na naša srečanja, kljub vsem težavam invalida, tisti mali deček pa nam je za posledicami notranje krvavitve prav neko noč, ko sem bila dežurna, umrl. Vso noč sem prebedela pri njem in moja čustva so se izlila v pesem o materi.

Ko se danes srečava v Šempetru v bolnici dr. Franca Derganca z Rupertom Tonetom iz Starega Loga, si imava veliko povedati, ko me sprašuje: »Se še spominjaš, ko smo bili še v Podnjavi in mi je vsako noč roka krvavela, da je bila zjutraj mlača pod mojo posteljo pa si je nisem pustil odrezati? Izdan je bil sklep, da moram popolnoma mirovati in si celo noč sedela pri moji postelji, da bi bil negiben, toda drugo jutro je bila krvavitev spet ista. Prav dobro se spominjam tistega 18. decembra 1943, ko je dr. Volčjak operiral mene in Mrcina Franca, študenta iz Ljubljane. Jaz sem izgubil levo roko, on pa desno. Veš tega res ni moč pozabiti!«

Spominov je veliko in če bi me danes po tridesetih letih kdo vprašal kateri so bili najlepší trenutki mojega življenja bi brez pomisleka lahko odgovorila: To so bili tisti trenutki, dnevi, in leta v partizanski bolnici »Franja«. To so bili časi borbe za življenje in zdravje ranjenih borcev, časi tovarišstva in požrtvovalnega dela zanje. Tam smo živeli in delali za sočloveka in ta dela bodo ostala v spominu vseh nas, do konca življenja, zato želimo, da bi se ohranila še poznim rodovom.

PAVLA LEBAN

DELOVNI DAN PARTIZANSKE BOLNIČARKE

čajno česa izpustili. Običajno sem sedela na kupu umazanih obvez, kajti takrat se nismo imeli peric Minke in Vlaste niti kopalnice s toplo vodo. Potoček, ki je žuborel pod našimi barakami, je večkrat zaledenel, tako da je bilo pranje bolniškega perila izredno težavno. Sanitetnega materiala, nam je do pomoči zaveznikov večkrat primanjkovalo. Oprani povoji so vsako popoldne kratkočasili lažje ranjence, ki so jih lepo zvijali. Med delom so se največ pogovarjali o prestanih bojih, o akcijah na belogardistične postojanke na Črnem vrhu, Poljanah, Železnikih ter vsak o svoji brigadi in se pri tem spraševali, kje so njihovi bataljoni in brigade, kdo nosi njihove puške in podobno. Na nekatera vprašanja so dobivali odgovore od našega politkomisarja, ki je imel politične ure, kadar je bilo to mogoče. Pogovori o barakah so ob razdelitvi kosila utihnili in misli vsakega so takrat potovale domov k svojim dragim in njihovim tovarišem.

Nekega pomladanskega dne, ko je sonce po dolgi zimi spet obsijalo našo grapo in barake, je dr. Franja dejala: »Popoldne bomo vse ranjence, ki so nepokretni, odnesli na nosilni sonce, prav tako pa bodo na soncu počivali tudi tisti, ki si lahko pomagajo sami. Med tem smo vsi bolničarji dobili nalogo, da preoblečemo posteljnino na

ki, ki so cenili dobro kuho kuharja Vilijsa, so težko čakali na zadnji obrok pred spanjem. Med čakanjem na večerjo so si ranjenci zapeli več pesmi, od ruskih, partizanskih do naših narodnih in običajno smo ob koncu vsi skupaj zapeli »Hej brigade«. Sledila je večerja, potem pa je Lidijsa razdelila zdravila tako kot ji je zjutraj naročil zdravnik. Pred spanjem smo še vsem ranjencem izmerili temperaturo in končno je utihnilo v vseh barakah, tako da je bilo slišati le dežurnega bolničarja, ki je prevzel delo v vseh treh barakah. Ker so ranjenci vedeli, da smo zaradi naporega dela utrujeni, so nas klicali za pomoč le tisti s težjimi ranami.

Spominjam se noči, takrat je bil pri nas dr. Franci Derganc, ko so v našo bolnico prinesli štiriindvajset ranjencev, od katerih so bili trije ranjeni v trebuh. Tisto noč smo dežurali vsi brez izjeme. Ko so zdravniki ugotovili, da so bili tisti trije ranjenci ranjeni že pred štiriindvajsetimi urami, iz česar je bilo mogoče sklepati, da jim ni več pomoči, sta z vso hitrostjo in skrbnostjo dr. Derganc in dr. Franja operirala enega za drugim. Po uspešni operaciji smo bili vsi izčrpani in ostalo je samo še upanje, da bi preživeli in strah pred najhujšim je po treh dneh izginil. Vsi mi smo taka ozdravljenja občudovali in vsak tak primer nam je vtil spoštova-

V sodelovanju je moč

V pogovoru so sodelovali: Karel Šterban, Erna Muser, Milan Kostevec, Dragica Rome, Milan Bajc, Pavle Miklič, Peter Romanič, Frane Merela, Marjan Tratar, Milan Jančič in Vinko Bambič.

Pri naših pogovorih z dopisniki smo morali zagristi tudi v malo bolj grenko jabolko. Na vrsto je prišlo Novo mesto, s tem pa tisto področje, ki je v preteklem obdobju v našem časniku lahko bi rekli temu — pešalo. Malo krivde smo občutili sami, delno tudi dopisniki niso ravno goreči pri svojem poročanju. V prijetni sobici Zveze združenj borcev se je torej začel pogovor, ki smo se ga skoraj malce bali, ki pa je že takoj na začetku dobil popolnoma novo barvo in vsebino od pričakovane. Začel se je namreč zavzet pogovor.

Vsi prisotni so prišli na zmenek izredno pripravljeni, s svojimi analizami preteklega dela in zagnanim članom v delovnih programih za bodoče.

Tako se je pogovor zasukal in zajedel v jedro problema, kjer je časopis TV-15 dobil vso podporo tako v vsebinskem oblikovanju, kjer je preteklo leto bil dosežen očiten napredek, kot tudi v poteh razširjanja tega časopisa med še večje število borcev in ostalih občanov, saj, kot je bilo tudi v pogovoru poudarjeno, razvijanje tradicij pravzaprav ni le naloga nekdanjih sodelavcev partizanskega boja, ampak nas vseh, še zlasti mladih.

Vsi, ki so sodelovali v pogovoru, so govorili o časopisu kot tistem prostoru, kjer se nekdanji borci lahko najdejo na istih barikadah s svojimi vrstniki, pa tudi današnjim svetom, ki prav tako potrebuje zavedne ljudi. Mozaik preteklosti je tako še kako aktualen. Vsem sodelujočim smo izredno hvaležni za vsa poročila, kritike in nasvete, ki so prišli pravzaprav iz baze, ki je naše najširše bralstvo in hvaležen odziv, naša podpora, merilo odmevnosti in ne nazadnje kvalitete.

Poglejmo nekaj nasvetov in pripomb. Zaradi omejenosti prostora se opravičujemo za zgoščeno poročanje kot tudi za jezik, ki mu bo prav gotovo manjkalo tiste sproščene domače sočnosti, ki so jo zmožni le »potomci utemeljiteljev slovenskega knjižnega jezika, bogatega prav z domačimi izrazi, ki nam jih danes velikokrat primanjkuje. Pa začnimo naše »popotovanje« po občutkih in mislih naših bralcev.

☆

»TV 15 ljudje še kako radi prebirajo. Slišim pa govorice, kako je premalo v ča-

sopisu o našem področju. Seveda je krivda predvsem na naši strani in smo jo že začeli popravljati. Glede nabiranja novih naročnikov bomo poskrbeli na občinskih konferencah. Večkrat bomo vabili med nas novinarje, da bodo seznanjeni z delom in težavami na terenu.« (Karel Šterban, ZZB NOV Krško)

☆

»Prav je, da se naš časopis širi tudi med druge občane, ne samo borce, saj je to v skladu s sklepi kongresa. Danes so pravzaprav pogoji za razširjanje časopisa ugodnejši, ker so pri občinskih odborih SZDL ustanovljeni tudi koordinacijski odbori za razvijanje tradicij NOB, ki vključujejo v svoje delo vse družbene organizacije. Preko teh odborov bi se dalo prodreti v kolektive, šole, organizacije. Zapostavljenost dolenjskega področja pa je čutili tudi v drugih občinah, ne le v TV-15, in to je nekaj, kar da misliti.« (Erna Muser, občinski odbor ZZB NOV Novo mesto).

☆

»Za nekoliko nezadostno sodelovanje s časopisom je iskati krivdo tudi v preteklosti. Dopisnike preprosto niso objavljali, tako pa se dobra volja za dopisovanje izgublja. Včasih se tudi članke preveč skrajša, tako da lahko izpade nekaj, kar se nam zdi za snov pomembno. Nekajkrat je bilo zaslediti v člankih tudi premalo preverjene podatke, ki potem delajo na terenu zmedo. Konkretno predlagam za naše področje temo: pisati o prvih žrtvah v Sloveniji, 30. julija, ko je bilo ubitih 10 talcev v Dobravi pri Brežicah. Danes je njihov grob v smrekovem gozdu neprimerno ohranjen, tako da niti ne moremo voziti tja obiskovalcev. Sedaj, ko bo tekla mimo kraja republiška cesta, bi morda našli nekaj denarja tudi za ureditev dovoza in parkirišča, da se dostojno poklonimo žrtvam. To bi bila tema za pisanje v TV-15.« (Milan Kostevec, predsednik ZZB NOV Brežice).

☆

»Pravite, da je TV-15 mozaik drobnih spominov. Vendar se zdi, da včasih pridejo v časnik stvari, ki bi sodile kam drugam. Glede snovi, predlagam, da se časopis poveže z domicilnimi enotami raznih brigad, ki imajo še veliko neobjavljenega gradiva, tudi takega, ki ga avtorji niso uporabili v knjigah. Takšno živo partizansko pripovedovanje bi lahko oplemenitilo strani vašega časnika. Glede posredovanja tradicij mi zelo ugaja mladinska rubrika. Če lahko sporočim nekaj misli, bi morda veljalo več pisati tudi o temi kurirjev in vezistov, še zlasti ker je bila s to vsebino napisana že knjiga. Imamo še nekaj živih borcev, ki so se ukvarjali s to vejo delovanja v NOB, ki je bila skoraj edina na vsem jugoslovanskem območju. Prav tako bi rada pohvalila tudi vaše sodelovanje s tovarišem Pavlinom, ki omogoča mnogim piscem, da bolj sproščeno pošiljajo prispevke, saj vedo, da bo časovno odmaknjenost 30 let in morebitne napake zaradi tega, dopolnilo njegovo bogato poznavanje problematike.« (Dragica Rome, Novo mesto)

S srečanja dopisnikov in uredništva v Novem mestu

»Pri nas je ZB zadnji čas precej bolj živela, zato pričakujemo tudi večje sodelovanje s časopisom. Vprašanje honorarjev se sicer pojavlja, vendar bi bili zadovoljni, če se pokrijejo samo naši stroški. Sicer pa borci ne pišejo za denar.« (Milan Bajc, občinski odbor ZZB Metlika)

☆

»Borbenost je sicer značilnost naše organizacije, vendar bi bilo lahko na področju financ enkrat tega že konec. Kako je možno imeti s tem toliko težav, pri tolikšni podpori ogromnega števila bralcev, ki jim je ta časopis, kar povejmo, potreba in zadovoljstvo hkrati. Po drugi strani se strinjam z mislijo, da bi bilo nujno obveščati časopis o pomembnih dogodkih na terenu. Tudi nekatera gradiva knjig bi lahko uporabili, saj je možno v njih veliko izvedeti. Tuji strmiijo, ko danes vidijo, v kakšnih okoliščinah in pravzaprav v osrčju sovražnih enot, se je bil osvobodilni boj.« (Peter Romanič, Novo mesto)

☆

»Veseli nas, ko vidimo, da je skoraj v vsaki številki TV-15 kakšen prispevek o tabornikih, ki so tudi eden vodilnih elementov prenašanja tradicij. To dejstvo je rezultat naše zavzetosti za pisanje in razumevanje uredništva. To je tudi eno od izhodišč za širjenje časopisa za mlade.« (Frane Merela, taborniška organizacija Novo mesto)

☆

»Pred časom smo imeli tu pripravljalni dogovor za snemanje oddaje o Dolenjski v NOB. Izkazalo se je, da mladino izredno zanima živa problematika tega časa. Morda bi tudi o tem več pisali v časniku. Prav tako se sedaj na široko pripravlja material o tiskarnah za vsako področje posebej. Vredno bi bilo na to opozoriti. Včasih se tudi premalo pobrigamo za posamezne zaslužne borce, ki potem odnesejo svoje izkušnje v grob. Prav tako bi bilo zaželeno, da se

opozarja na pomembnejše oddaje RTV na temo NOB, tako da lahko o njih obvestimo vse člane in obesimo opozorila v šole. Na koncu naj brez lažne hvale dodam, da je list izredno napredoval in čestitam v imenu vseh bralcev, maloštevilnemu uredništvu. Finančne težave pa so resnično stvar republiškega merila.« (Marjan Tratar, Novo mesto)

☆

Še in še nasvetov in pripomb so zabeležili trakovi. Na hitro omenimo še nekaj bistvenih (govorila sta še Miloš Jančič in Vinko Bambič): treba je predvsem izboljšati koordinacijo med dopisniki in časopisom; naj se ve o delu in uspehih iz naših področij, ki tudi niso prav majhni. Treba je zavzeti kritično stališče do nekaterih televizijskih nadaljevanj in radijskih oddaj in ugotoviti, če je možno, njih verodostojnost z zgodovinskimi resnicami, potruditi pa se morajo tudi tisti, ki o teh stvareh lahko avtentično pišejo.

Na koncu smo se razšli zadovoljni, da smo se sestali s tako zainteresiranimi člani organizacij ZB in sodelavci, ki so nam natreli zvrhan koš predlogov in opozoril. Skušali se jih bomo po svojih močeh tudi držati, saj so nam izredno dragoceni prav zaradi dejstva, da prihajajo iz baze, kar dokazuje, da je politika časopisa na pravi poti. Prav od tam pričakujemo še nadaljnje plodno sodelovanje.

NEVA MUŽIČ

Kovinoplastika

Izdelovanje kovinske galanterije, izdelkov iz plastičnih mas, litih in elektro predmetov

Pošta: 61386 Stari trg pri Ložu

ZAKAJ FRUCTA JUICE NI SLABŠI OD DOMA IZTISNJENEGA POMARANČNEGA SOKA?

Zato, ker ne vsebuje ničesar, kar ni že v sveže iztisnjenem pomarančnem soku. Je brez dodanega sladkorja, nerazredčen, brez vsakršnih konzervantov, aromato ali drugih dodatkov. Fructa juice je preprosto čist, pasteliziran pomarančni sok. Embaliran je v praktični in popolno zaščiteni hypa embalaži, ki ne daje soku nikakršnega priokusa.

ZAKAJ JE FRUCTA JUICE BOLJŠI OD DOMA IZTISNJENEGA POMARANČNEGA SOKA?

Zato, ker je iztisnjen iz dozorelih sveže obranih pomaranč, kakršne najdete samo na sončnih plantažah Brazilije in Bližnjega vzhoda.

Zato, ker sveže iztisnjen sok takoj globoko zamrznejo in zato med transportom ne izgubi prirodnosti in vitaminov. V Fructa juicu je več vitaminov kot v ustreznih količinah soka, iztisnjenega iz umetno dozorelih pomaranč, ki so bile obrane že pred meseci.

Zato, ker 2 dcl Fructa juica vsebuje sok pol kilograma pomaranč, 7 dcl Fructa juica, kolikor ga je v hypa embalaži, pa sok skoro dveh kilogramov pomaranč in ker je preprosteje odpreti hypo, kot pa iztisniti 15 pomaranč.

Zato, ker je cenejši!

Partizanka Zinka

Še jo vidim, tam v gozdovju Otrobovca, polno življenja in hotenj, polno nadržev za prihodnost v svojih bodb... Partizanko Zinko Strle-Dašo, rojeno 1922. leta v Markovcu v Loški dolini, po domače Ravšljevo Zinko.

Odprl sem Bratožev dnevnik: »Med zadnjimi, ki se jim je posrečila rešitev v gozdu, je bila komisarka 2. čete, Zinka Strle iz Markovca pri Starem trgu.

Nemška krogla ji je na umiku nad komolcem prebila roko, ki ji je brez moči bingljala na koži. Uboga je morala trpeti neznosne bolečine. Tudi njo smo hoteli nositi, a nam tega ni pustila. Čeprav je bila sama potrebna tolažilnih besed, je neprestano bodrila borce svoje čete, jih pričrtovala naj pohitijo in se vključijo v zaščitnico. Preostalo nam je le še umik na Mokro. Pozneje smo zvedeli, da so Nemci našli vse naše ranjence. Hujše ranjence so pobili, druge pa odpeljali v internacijo in zapore.

Ujeta je bila tudi politkomisarka Zinka.« (8. novembra 1943. leta) Ravšljeva Zinka ni dočela pomladi petinštiridesetega... ni več uzrla priči bingljala na koži. Uboga je morala trpeti neznosne bolečine. Tudi njo smo hoteli nositi, a nam tega ni pustila. Čeprav je bila sama potrebna tolažilnih besed, je neprestano bodrila borce svoje čete, jih pričrtovala naj pohitijo in se vključijo v zaščitnico. Preostalo nam je le še umik na Mokro. Pozneje smo zvedeli, da so Nemci našli vse naše ranjence. Hujše ranjence so pobili, druge pa odpeljali v internacijo in zapore.

Ujeta je bila tudi politkomisarka Zinka.« (8. novembra 1943. leta) Ravšljeva Zinka ni dočela pomladi petinštiridesetega... ni več uzrla priči bingljala na koži. Uboga je morala trpeti neznosne bolečine. Tudi njo smo hoteli nositi, a nam tega ni pustila. Čeprav je bila sama potrebna tolažilnih besed, je neprestano bodrila borce svoje čete, jih pričrtovala naj pohitijo in se vključijo v zaščitnico. Preostalo nam je le še umik na Mokro. Pozneje smo zvedeli, da so Nemci našli vse naše ranjence. Hujše ranjence so pobili, druge pa odpeljali v internacijo in zapore.

sega v roke bratu Ivanu, Francetu, sestri Zofki in Ivanki, svojim domačim, ki so bili prav vsi udeleženci naše revolucije.

Partizanke Daše ni več in nihče ne ve za njen grob.

A še jo vidim... Prvič sem jo spoznal takrat, ko je v Loški dolini sijalo sonce in je vihral prapor svobode. Bilo je to pomladi dvainštiridesetega!

In če bi Zinka danes še živela, bi gotovo pestovala vnuke in jim prepevala uspavanke, jih vzgajala... Tako pa je njena mladost razsuta v Markovcu in v Loški dolini, nekje v Nemški dolini, krije njene kosti.

J. J.

PRAVNA POSVETOVALNICA

REGRES ZA AVTOMOBIL

Č. A., Col

Vprašanje: Ste 90-odstotni invalid brez noge. Zanima vas, ali imate pravico do regresa pri nakupu avtomobila in v kolikšni meri. Ali dejstvo, da ima sin svoj avtomobil, vpliva na regres? Kolikšen regres pa bi dobil prijatelj, ki je slep?

Odgovor: Enkrat v šestih letih imate pravico do regresa za osebni avtomobil. Regres je odvisen od odstotka invalidnosti in bi pri vas znašal 35 odstotkov od osnove, pri prijatelju pa 40 odstotkov od osnove. Osnova je prodajna cena avtomobila jugoslovanske proizvodnje do 1000 kub cm. Regres se lahko poveča še za 10 odstotkov, če redni dohodki na družinskega člana ne presegajo 50 odstotkov povprečnega mesečnega osebnega dohodka zaposlenih v SRS iz prejšnjega leta. Sinov avtomobil pa na vašo pravico do regresa ne vpliva.

JE POKOJNINA PRAVILNA?

G. J., Celje

Vprašanje: Leta 1971 ste bili invalidsko upokojeni kot invalid II. stopnje, s priznano posebno dobo pred 9. 9. 1943 in 14 leti pokojninske dobe. Takrat ste prejeli tudi odločbo o pokojnini in to je bila edina odločba, ki ste jo prejeli do danes. Vaša sedanja pokojnina znaša 2255,70 din, znano pa vam je, da nekateri prejema višji znesek pokojnine, čeprav imajo prav toliko delovne dobe kot vi. Zanima vas, koliko vam pripada pokoj-

nine mesečno in kje se lahko poznimate za novo odločbo.

Odgovor: Kolikor lahko presodimo po vaši odločbi, je vaša sedanja pokojnina povsem ustrezna. Takrat, leta 1972, je bila po našem mnenju pokojnina pravilno odmerjena, pozneje pa se je pač v skladu z višanjem življenjskih stroškov povečevala. Kot veste, je prihajalo do zvišanj večkrat na leto, zato je logično, da ob vsakem takem povišanju niste prejeli nove odločbe. Za vsako pojasnilo pa se seveda lahko obrnete na skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

CENA ELEKTRIKE

M. V., Brestanica

Vprašanje: Zanima vas, ali je bilo upravičeno povišanje cene elektrike na 0,50 din za kWh in dodatno obračunavanje energetskega prispevka, potem ko so v časopisih zagotavljali, da potrošniki ne bodo plačevali dolgov elektrogospodarstva.

Odgovor: Najbrž ni dvoma, da so ceno električne energije odobrili pristojni organi, pa čeprav poleg dejanske porabljene elektrike plačujemo še nekaj za obračun moči in še 60 odstotni energetske prispevek. Gradnja elektrarn pač ni poceni, zato moramo del bremena prevzeti tudi potrošniki.

KOLIKO DOPUSTA

R. M., Sečovelje

Vprašanje: Po letih službe imate pravico do 30 dni dopusta. V delovni organizaciji pa imate pravilnik, da borcem NOV pripadajo še dodatna dva dneva dopusta, tako da bi vam šlo skupaj 32 dni letnega dopusta. V podjetju pa vam teh dveh dni ne priznajo, češ da ni mogoče imeti preko 30 dni dopusta. Ali imajo prav?

Odgovor: Zakon določa, da lahko trajajo dopust največ 30 delovnih dni v posameznem koledarskem letu. Izjemoma lahko trajajo dopust tudi več, če gre za posebno nevarno ali težko delo. Še druga izjema pa dopušča do 36 dni dopusta za delavce, ki imajo najmanj 30 let (ženske 25 let) pokojninske dobe in 55 (50) let starosti. Ta povečani dopust pa mora biti določen in urejen v samoupravnih aktih v delovnih organizacijah. Če izpolnujete gornje pogoje, ste upravičeni tudi do posebnega dopusta preko 30 dni.

NADOMESTILO OSEBNEGA DOHODKA MED BOLEZNIJO

S. M., Ljubljana

Vprašanje: Ste udeleženka NOV in prejimate glede na to tudi borčevski dodatek poleg rednega osebnega dohodka. Sedaj ste bili 5 mesecev bolni in so vam precej trgali od plače, kar pa se vam zdi čudno, saj ste slišali, da imajo borci NOV 100-odstotno nadomestilo med boleznijo.

Odgovor: Res imajo borci NOV priznano nadomestilo osebnega dohodka za čas bolezni v višini 100 odstotkov od osnove. Ta osnova pa je povprečje osebnih dohodkov iz preteklega leta, torej iz leta pred začetkom bolezni. Pri vas se je upoštevalo povprečje iz leta 1974.

PRIDOBITEV STANOVANJSKE PRAVICE

K. E., Maribor

Vprašanje: Vaša mati je bila imetnik stanovanjske pravice na stanovanju v zgradbi, ki je zasebna last. Nepretgoma 45 let ste bili do matrine smrti z njo skupaj v skupnem gospodinjstvu, sedaj pa vam lastnik odrekla sleherni pravico na stanovanju in zahteva, da se takoj odselite.

Zanima vas, ali preide stanovanjska pravica na vas in ali vam je v nasprotnem primeru lastnik dolžan pri skrbeti drugo stanovanje.

Odgovor: Po smrti imetnika stanovanjske pravice določijo uporabniki stanovanja, to so tisti, ki so živeli skupaj z imetnikom, izmed sebe novega imetnika stanovanjske pravice in sporočijo to stanodajalcu. Stanodajalec je v vašem primeru zasebni lastnik in on je dolžan z vami skleniti novo stanovanjsko pogodbo. Če tega na vašo zahtevo ne stori v 30 dneh, bo izdalo občinsko sodišče na vašo zahtevo sklep, ki bo nadomeščal pogodbo. Torej je jasno, da lastnik ne more zahtevati, da stanovanje izpraznite, češ da nimate nobene pravice. Če pa se lastnik namestila sam vseliti, vam mora ponuditi v zameno drugo primerno stanovanje.

DELOVNA DOBA S POVEČANJEM

S. J., Kojsko

Vprašanje: Kot 60% vojaški invalid ste bili leta 1958 upokojeni in prejimate starostno pokojnino. Zanima vas, ali se vam šteje delovna doba s povečanjem, to je, da se šteje za 12 mesecev 15 mesecev pokojninske dobe in sicer od kdaj dalje.

Odgovor: Vojaškim invalidom I. do VI. skupine se res šteje 12 mesecev dejanskega dela za 15 mesecev zavarovalne dobe. Po 344. členu statuta skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja lahko osebe, ki so uveljavile pravico do pokojnine po predpisih, veljavnih do 31. 12. 1972, zahtevajo, da se jim v pokojninsko dobo upošteva tudi zavarovalna doba s povečanjem. Na podlagi tako priznane pokojninske dobe se odstotno poveča pokojnina od prvega dne naslednjega meseca po vložitvi zahteve.

YUGOTOURS

Ljubljana, Titova 36/9. nad.
Telefon 322-458 in 321-794

Za naročnike TV 15 organiziramo potovanje v

1. MOSKVO — LENINGRAD 18.—25. marca

1.—4. dan. Polet iz ljubljanskega letališča ob 8. zjutraj v Moskvo, kjer si ogledate Rdeči trg, Leninov mavzolej, Kremelj, Tretjakovsko galerijo, muzej-panoramo Borodinske bitke, razstavo dosežkov narodov ZSSR (paviljon Kozmos). Prevoz s spalnikom v Leningrad.
5.—8. dan. V Leningradu si ogledate križarko Avrora, Piskarjevsko pokopališče, Ermitaž, stolnico sv. Izaka, Petropavlovsko trdnjavo, mesto Puškin v okolici Leningrada. Polet proti Ljubljani ob 21.30. Prihod v Ljubljano ob 22.30.
Cena za naročnike TV 15 3.250 din, običajna cena 3.630 din.

2. LENINGRAD — TAŠKENT — BUHARA — SAMARKAND — MOSKVA 25. marca—1. aprila

1.—2. dan. Bivanje v Leningradu z ogledi mesta
3. dan. Taškent — ogled starega in novega mesta
4. dan. Buhara — trdnjava Ark, bazar, mavzolej Samanidov, minaret smrti, emirjeva rezidenca
5.—6. dan. Samarkand — observatorij Ulukbega, aleja mavzolejev Šahi-Zinda, Timurjeva grobnica, mestni trg Registan, bazar in drugo
7.—8. dan. Bivanje v Moskvi z ogledi

Cena za naročnike TV 15 4.790 din, običajna cena 5.280 din.

MOZNOST 12-MESEČNEGA KREDITNEGA ODPLAČEVANJA

Bivanje v hotelih A kategorije s polnimi pensioni.

ODREŽITE KUPON IN GA POSLJITE NA YUGOTOURS

KUPON TV 15

Ime in priimek

Naslov

Za potovanje prijavljam oseb

Način plačila

gotovina

kredit

PREBERITE

BORCEM CANKARJEVE BRIGADE

Ob obletnici padlih borcev 4. bataljona Cankarjeve brigade organizirajo družbenopolitične organizacije krajevne skupnosti Sentjerne na Javorovici žalno slovesnost s krajšim kulturnim programom.

Spominska slovesnost bo v soboto, 13. marca ob 10. uri pred spomenikom padlih borcev v vasi Javorovica.

Za prevoz od Sentjerneja do Javorovice je preskrbljeno.

Cankarjevci, z udeležbo na slovesnosti počastimo spomin padlih borcev!

Odbor Cankarjeve brigade

BORCEM 3. BATALJONA KOSOVELOVE BRIGADE

Prosimo vse, ki so 18. februarja 1944. leta preživeli sovražnikov napad v Kamnem pri Kobaridu, na hribu, desno od Soče, da sporočijo rojstne podatke o padlih, prav tako tudi vse svojce padlih.

Takrat, 18. februarja 1944. leta, je padlo devet borcev narodnosvobodilne vojske, sedem jih je pokopanih na pokopališču v Kamnem.

Podatke potrebujemo zato, ker tečejo priprave za postavitve spominskega obeležja padlim borcem.

Vse podatke, rojstno ime in priimek, sporočite na: ZB NOV Kamno (Alojz Berginc, Kamno 75, 65222 Kobarid).

POŠTARJI PLANINCI

Na pobudo poštarjev planincev, ob sodelovanju z OO sindikata in ZSMS PTT TOZD Radovljica, ki predstavljajo dobro tretjino 60-članskega ko-

lektiva, so na letošnjem 11. zimskem pohodu na Stol 21. in 22. februarja, organizirali na karavli pri Valvazorju posebno pošto službo.

V začasnem poštnem uradu, opremljenem z napisi in obvestili, so prodajali spominske razglednice reprodukcij Božidarja Jakca in Francea Mihelčiča s priložnostnim poštnim žigom. Za osnutek žiga je poskrbel organizator pohoda obč. odbor ZZZB NOV Jesenice, ki ga je pripravil jesniški slikar Jaka Torkar, izdelal pa predsednik planinske skupine PTT Kranj Jože Praprotnik.

Prvi dan pohoda v soboto, 21. februarja so odpravili nad 50 razglednic in 15 priporočenih pošiljk s priložnostnim žigom, drugi dan v nedeljo, 22. februarja, pa nad 4000 razglednic ter okoli 90 priporočenih, 14 mujskih in 8 navadnih pisem. Na račun so prišli zlasti filatelisti in zbiralci spominskih žigov, udeleženci pohoda. Zaradi velikega povpraševanja so poštarji poskrbeli tudi za tiste, ki se pohoda niso udeležili. Na vseh večjih poštah na Gorenjskem je na voljo še nekaj spominskih razglednic z žigi. Poštarji planinci so tudi izrazili željo, da bi na vseh prihodnjih spominskih srečanjih in proslavah organizirali podobno pošto službo s prodajo razglednic in priložnostnih žigov. Ob tem velja poudariti tudi veliko razumevanje in podporo uprave PTT Kranj.

J. R.

IVE SUBIC: Kolona v snegu, 1944, linorez

Pred nami je fotografija, na kateri so člani drugouvrščne ekipe ter najboljša posameznika v skupini starejših pionirjev, nosilca zlate in srebrne medalje, v nedolgo tega rojenem smučarskem tekmovanju v teku za pokal »TV 15«, pa poročilo o tem tekmovanju, ki se je v organizaciji prizadevnih delavcev SK Gozdar iz Novega mesta odvijalo enaindvajsetega februarja letos na smučarskih terenih v Občicah pod Rogom, kjer se je ta dan pri spominski plošči nekdanji kurirski postaji »TV 15« zbralo okrog petdeset pionirjev iz novomeške občine.

Namen tekmovanja: tudi obujanje spominov na zgodovinske dogodke iz narodnoosvobodilnega boja.

In prav ta fotografija Draga Sluge iz fotokrožka novomeške osnovne šole, ki nosi ime Katje Rupena, nas je pravzaprav pripeljala v prostore Smučarske zveze Slovenije, kjer smo se pogovarjali s tovarišem Milošem Rutarjem.

»Mnogi narodi posvečajo velika športna tekmovanja in množične športne prireditve spomenu na najpomembnejše dogodke iz svoje zgodovine. Na teh spominskih tekmovanjih se mladina spoznava s kraji slavnih dogodkov, bitk in zmag ter spoznava življenje in podvige narodnih junakov. V najtežjih športnih preizkušnjah se torej ob spominih na slavne dni preteklosti vzgaja in kali narodnostna zavest mladega človeka.«

Tako je začel pogovor sekretar Smučarske zveze Slovenije, sam udeleženec narodnoosvobodilnega boja, in poudaril:

»Tudi pri nas smo po vojni organizirali v mnogih športnih panogah tovrstne prireditve, še posebno pa so v tem pogledu aktivni smučarji, ki že vrsto let organizirajo množična športna tekmovanja, posvečena narodnoosvobodilnemu boju.«

Besede Miloša Rutarja nam pravzaprav niso povedale nič novega, zavzetost in navdušenje, s kakršnim je nanižal prav vsa tovrstna tekmovanja, ki jih ni malo, pa sta nam potrdila to, kar tudi pravzaprav ni nič novega: da so prav v vsa smučarska tekmovanja, posvečena narodnoosvobodilnemu boju, ki jih organizira Smučarska zveza

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE REVOLUCIONARNIH TRADICIJ

V OGLEDALU NASEGA ČASA

NE SAMO ZARADI SPOMINOV

Smučanje je v splošnem ljudskem odporu eden najvažnejših športov

Slovenije, vtkana njegova prizadevanja, njegovo delo.

Miloša Rutarja, do 1943. leta organizatorja SKOJ v Kranju, katerega partizanska pot se začne v Karavan-

kah, kjer se je bojeval v vrstah Gorénjskega in Kokrškega odreda in ga jeseni 1944. leta vidimo med borci legendarne Štirinajste divizije Miloša Rutarja, ki je konec vojne do-

čakal kot komisar 2. bataljona Gubčeve brigade, pa bil tudi med udeleženci zadnje bitke druge svetovne vojne, 14. maja 1945. leta na Poljani.

»Se so sveži spomini na v športnem pogledu prav gotovo edinstveno zimsko prireditev Po poteh partizanske Jelovice, letos že devetnajsto zapored, organizirano v počastitev legendarne dražgoške bitke... Kako bi jo ocenili?«

»Med vsemi smučarskimi spominskimi prireditvami v Jugoslaviji je, v organizacijsko-tehničnem pogledu, številu nastopajočih, raznovrstnosti in pomembnosti za splošni ljudski odpor v zimskih pogojih, to prav gotovo največja prireditev.« je pojasnil Miloš Rutar. »Tam na partizanski Jelovici, ki je v svojih nedrkih štiri leta skrivala partizanske bolnišnice, zaklonišča in bunkerje terenskih političnih delavcev in nudila zatočišče mnogim partizanskim enotam, se je letos, na primer, zbralo kar tisoč tekmovalcev!«

Tu je še »koroški maraton« v spomin na pohod Štirinajste divizije, »memorial Pohorskega bataljona« v Mislinjah, pa »memorial Prešernove brigade« na Pokljuki, v to vrsto tekmovanj sodijo tudi »pohod po smučinah 9. korpusa«, »Ručigajev slalom« na Kravcu, »Vrhanov smuk« na Jezerskem, »Čizljev memorial« na Pohorju in tekmovanje »za pokal 3. bataljona Cankarjeve brigade«, da ne predstavljamo »trnovskega maratona« po poteh, kjer so se borile enote 9. korpusa, ki se ga je minulo soboto udeležilo 1.336 udeležencev.

»Dolgoletna in bogata tradicija smučarskih spominskih tekmovanj je torej rodila tudi množičnost, toliko pomembnejšo ob dejstvu, da predstavljajo tovrstna športna tekmovanja pravi kontrolni zrelostni izpit v pripravi na splošni ljudski odpor.« je ob koncu pogovora z zadovoljstvom ugotovil tovariš Miloš Rutar.

Tudi zato smo se iz vsega srca razveselili vesti o tekmovanju za pokal »TV 15«, zato pozdravljamo željo organizatorjev, da postane to tekmovanje tradicionalno... in z nič manjšim veseljem ne bomo pozdravili sleherno, po številu udeležencev še tako skromno smučarsko tekmovanje, posvečeno narodnoosvobodilnemu boju, pa četudi bi rasla kot gobice po dežju.

MILENA STRAJNAR

TV-15 ZA MLADINO

Na orientacijskem pohodu

Sneg, gosta megla, ivje, brozga... Vse to je mlade tabornike oviralo na orientacijskem pohodu.

To je bilo v soboto, štirinajstega februarja tega leta, ko je taborniški odred »Podlesne vetrnice« iz Bakovec pri Murski Soboti organiziral tekmovanje med vodi. Sodelovalo je pet ekip iz štirih vodov. Taborniki so se ravnali po znakih, ki so se ujemali z barvo okolja, tako, tako jih je bilo sila težavno najti.

Toda: taborniki so bili trdne volje in so vztrajali do konca!

Ko so se vse skupine vrnile s tekmovalne proge, ki je bila dolga poltretji kilometer, smo se zbrali ob tabornem ognju in zvedeli neuradne rezultate.

Vreme je postalo še neugodnejše, čul se je plat zvona, pa smo se hitro razkropili po domovih.

Foto in tekst:

DUŠAN ANTOLIN-PIRŽ

Junček in fašisti

Ko so prišli kakih sto metrov od hiše, je divje poskočil, brcnil fašista in pobegnil v bližnji gozd

Bilo je že proti koncu vojne. V neki postojanki blizu Gorice je bilo okrog dvesto fašistov. Vsak dan so hodili ropat po kmetijah na Oslavju, najraje so imeli kokoši in jajca, pa še marsikaj drugega.

Tako so tretjega marca pridivjali v Števerjan... Na lepem jih je bilo polno dvorišče, hlev in hiša. Streljali so v zrak, pa v kokoši in kričali, da so ljudje kar ušesa bolela.

V kuhinji je bila mati in šest majhnih otrok, ki so se prestrašeni tiščali za štedilnikom.

Fašisti so premetali vse prostore in pobrali vse, kar je bilo kaj vredno. Iz

hleva so odgnali živino. Zadnjega so odgnali junčka. Z vrvjo so mu trdno zvezali gobec. Držala sta ga dva fašista. Ko so prišli kakih dvesto metrov od hiše, je divje poskočil, brcnil fašista in pobegnil v bližnji gozd. Streljali so za njim, a ga niso zadeli.

O tem, kako se je junček potem vrnil na domače dvorišče, domačini še zdaj z zadovoljstvom pripovedujejo in se pri tem hudomušno smehljajo.

BOŠTJAN KOVAČ

(Iz »Črička«, glasila OŠ Milojke Strukelj, Nova Gorica)

Bilo je res hudo

Veste, moja mamica se je rodila v pregnanstvu v Nemčiji, daleč od domovine

Moja mamica je že na svet prišla bolna, rahitična. Tudi hoditi ni mogla, ker je imela izpahnjene kolke. Zdravniki so predlagali operacijo, ki pa je bila zelo tvegana, posebno v vojnih dneh.

Veste, moja mamica se je rodila v pregnanstvu v Nemčiji, daleč od domovine.

Stari ata in stara mama sta omahovala pred odločitvijo, zdravstveno stanje moje mamice pa se je slabšalo iz dneva v dan. Šele ko so zdravniki rekli, da je operacija zelo nujna, sta se odločila.

Prva operacija ni uspela, druga tudi

ne, šele tretja operacija v osrednji nemški bolnišnici je prinesla prve rezultate.

Samo dve uri zatem, ko jo je stari oče odpeljal iz bolnišnice, so leto bombardirali Amerikanci. Porušili so jo do tal in nikomur se ni uspelo rešiti. Le naša sosedka, ki je bila v kuhinji, je skočila skozi okno. Ko je prišla ven, je na njej gorela obleka. Komaj se jo rešili in še danes nosi posledice, saj je gluha.

Tako je moja mamica, s katero živimo sedaj v vasi Ples v bližini Bistrice ob Sotli, ostala pri življenju.

DRAGICA CERNELEČ

Aktivistka – med NOB

Kljub temu, da Francka Bohinc-Jana ni več mlada, je še vedno prizadevna družbenopolitična delavka, predvsem v borčevski organizaciji in zvezi komunistov

Tovarišico Francko Bohinc-Jano večkrat obiščem. Ker je bila med vojno borbena aktivistka, po osvoboditvi pa vnetá družbenopolitična delavka, je pogovor z njo vedno zanimiv. Ko sem jo obiskala zadnjič, sem jo prosila, da mi pove nekaj spominov iz vojnih dni.

»Za OF sem začela delati že leta 1941. Ko je šel Matija Verdnik k partizanom, smo stanovali na Stari Savi. K nam je večkrat prihajal iskat za partizane zbrani živež, obleko in zdravila. Veliko domačinov je k nam prinašalo svoje prispevke za partizane in od dr. Marčiča sem dobila zdravila. Kadar Matija ni mogel do nas, sem bila kurirka jaz in odnesla zbrane stvari na Mežakljo, 1942. leta pa sem začela hoditi tudi na Črni vrh in Koprivnik. Povezana sem bila s Komicovo Tincó. Takrat sem se seznanila tudi z borci Radovanom, Sergejem, Živanom, Črtomirom in Petkom.

Kurirske naloge sem opravljala do februarja 1944. leta.

Jeseni 1943. leta je k sosedom prišel na dopust neki vojak s Koroškega, ki ni znal slovensko. Zaljubil se je v sosedovo hčer. Domači so ga nagovorili, da se ni več vrnil k vojakom na Koroško, temveč je odšel k partizanom. Ne vem, kako je potem prišel v roke gestapu. Ne morem trditi, da nas je on izdal in pripeljal Nemce do partizanskega tabora na Rovti; pri njem so našli naša pisma, kar nas je izdalo.

Bilo je 2. februarja 1944. leta, ko so me gestapovci odvlekli v zapor. Za menoj pa so pripeljali tudi mojega sina Slavka, ki so ga močno pretepli. On mi je vlival pogum in moč, da sem zdržala. Tudi naslednjega dne so naju topli. Z zvezanimi rokami na hrbtu sem morala teči ob kolesu gestapovca, ko je peljal do hiše, nasproti direkcije železarne, kjer je bila tedaj policija.

Tako, privedel sem vam najhujšo banditko – je kričal, ko me je na policiji izročil drugim Nemcem.

Odginali so me zopet v zapor v Stanovnikovo hišo. Zopet so me pretepli in me hoteli s tem prisiliti, da bi izdala

tovariše. Omenili so tudi dr. Marčiča, češ, da mi je dajal zdravila. Potem so me odvlekli v Begunje, kjer so me zaslisevali do konca aprila.

»Pripovedujejo, da so za vas imeli v Begunjah že izkopano jamo... Kako ste ostali živi?»

»V samici sem hudo trpela. Nikoli nisem vedela, kaj me čaka. Zame je bil najhujši dan 5. april 1944. leta, dan določen za ustrelitev. Pred menoj so odvedli na morišče dva moža. Ko je počilo, je prišel Nemec, ki smo ga imenovali 'konjska smrt', pome. Na poti na morišče naju je zaustavil gestapovec in povedal, da se prenehajo ustrelitve. Pozneje sem zvedela, da je prav takrat prišel ukaz, da žensk ne smejo streljati.

Francko Bohinc-Jano so pozneje odpeljali v Einchah na Bavarsko.

»Zavezniki so nas osvobodili 29. aprila 1945. leta... na Jesenice sem se vrnila julija. Sin Slavko pa je dočakal svobodo na taborišču na Ljubelju, a je za posledicami prestanega trpljenja umrl še mlad.

Potem je brez besed vstala in se vrnila s fotografijami, med katerimi so bile tudi fotografije njenega sina in spomenika na njegovem prezgodnjem grobu.

»Takoj po osvoboditvi sem začela delati v raznih organizacijah. Spominjam se, da smo ženske ustanovile, če lahko tako rečem, na postaji čakalnice za matere in otroke, ki so prihajali in odhajali z vlakom. Organizirale smo nešteto delovnih akcij, na primer, podiranje drevja, pospravljanje ruševin, priredile smo otroški sejem. Same smo šivale otroške obleke in podobno.

Za udarniško delo je Francka Bohinc-Jana prejela štiri zlate značke in vrsto priznanj... Kljub temu, da Francka Bohinc-Jana ni več mlada, je še vedno prizadevna družbenopolitična delavka, predvsem v borčevski organizaciji in zvezi komunistov.

BARBARA ULČAR

KRAMLJANJE

Zopet je pred nami pisemce in sestavek, kakršnega si človek lahko samo zaželi.

»Blíža se osmi marec in pošiljam vam sestavek, sad skupnega dela pionirk in pionirjev iz našega literarnega krožka. Dogovorili smo se, da bomo obiskali partizanske mame, jim čestitali ob njihovem prazniku in pogovore z njimi tudi zapisali. Moji sošolki Maja Gnezda in Anica Urbas in jaz smo obiskale trinosemdesetletno ženo – partizansko mamo, ki je svoje otroke vzgojila tako, da so ob prihodu okupatorja takoj vedeli, kje jim je mesto in kaj je njihova dolžnost.

Tako je v pisemcu zapisala Marta Zwölf z osnovne šole Unec in pridala prošnjo, da bi v priljubljenem tedniku »TV 15«, prav tako je napisala, sestavek o partizanski mami Jožefi Gabrenja objavili še pred osmim marcem.

Seveda, in s kakšnim veseljem, draga Marta!

Hkrati bi se želela pionirkam in pionirjem odreda Rudolfa Maistra-Vojanova, katerega članice so tudi Maja, Anica in Marta ter vsem vzgo-

jiteljem iz osnovne šole Unec, pa Lučki Lešnik iz Maribora, zahvaliti za čestitko, naslovljeno na moje ime.

Ob tem bi želela vendarle nekaj poudariti: priznanje, ki sem ga prejela, je hkrati priznanje našemu časniku, je pravzaprav priznanje vsem, ki soustvarjajo »TV 15« za mladino, torej tudi vam in vašemu delu!

V imenu tabornikov partizanskega odreda Bičkova skala iz Ljubljane, se je osmega marca in vseh, ki jim je ta praznik namenjen, spomnila Petra Simčič-Silček.

Veliko sonca, pa osebne sreče vam želijo!

Za Simona Kovača iz novogoriške osnovne šole z imenom Miloje Strukelj, pa imamo pripravljeno prošnjo: pošlji nam fotografijo babice, pa tete Lojzke, ki je umrla v bolnišnici Franji in Franceta, ki je kot partizan padel pod fašističnimi streli.

Objavili jih bomo skupaj s tvojim prispevkom, napisanim samo njim v spomin.

Milena

To je moja babica

»Veš, mama, kako bi bil srečen, če bi dočakal dan, ko bo Gorica svobodna!« ji je rekel. Dve uri zatem je padel, zadet od fašističnih krogel

Moja babica živi v Števerjanu, slovenski vasi, ki je ostala pod Italijo. Babica nas vsak teden obišče. Pripelje jo teta Vera. Da pride do našega stanovanja v tretjem nadstropju, mine precej časa. Babica je stara in muči jo revma. Drži se ograje in previdno stopa s stopnice na stopnico. V kuhinji sede za mizo, mama pa ji brž skuha kavo. Potem se še in še pogovarjata.

Babica večkrat pripoveduje o svojih otrocih, ki jih ni več. Takrat vselej joka. Imela je enajst otrok. Najstarejši sin Tone se je tik pred vojno ponesrečil. Raznesla ga je granata. Najmlajšega sina Jadrana je pobrala pljučnica. Hčerka Lojzka je bila partizanka. Med partizansko ofenzivo v Baški grapi je bila hudo ranjena. Prenesli so jo v bolnišnico Franjo, kjer je čez mesec dni umrla, stara komaj dvaindvajset let. Pokopana je v Cerknem, babici so prinesli samo njeno verižico.

Dolgo tudi ni vedela, kaj je s sinom Francetom, ki je šel s sedemnajstimi leti k partizanom. Leta 1943 so ga hudo ranjenega prinesli domov. Tedaj so bili v Gorici Nemci, zato zdravnik ni upal k ranjencu. Babica mu je sama previjala rano. Ko je okreval, se je vrnil v svojo enoto. Potem se je večkrat oglašil doma. Tudi tistega usodnega dne se je okrog polдне pojavil na domačem dvorišču.

»Veš, mama, kako bi bil srečen, če bi dočakal dan, ko bo Gorica svobodna!« ji je rekel. Čez dve uri je padel, zadet od fašističnih krogel.

Moja babica nosi vedno le temne obleke, na glavi ima vedno le črno ruto, zavezano na tilniku... Čestokrat se zgleda v mojega mlajšega brata in v oči ji stopijo solze. Pravi, da je moj brat zelo podoben stricu Francetu.

SIMON KOVAČ

TV-15 ZA MLADINO

Pred letošnjim osmim marcem smo se v okviru našega literarnega krožka dogovorili, da obiščemo nekaj partizanskim mater. Naša skupina se je odločila za obisk trinosemdesetletne Jožefe Gabrenja, po domače Surcove mame z Unca 64. In tako smo se k njej na klepet odpravile tri pionirke, pogovor pa je potekal takole:

KOLIKO VASIH OTROK JE SO-DELOVALO V BOJU ZA SVOBODO, BODISI KOT BORCI ALI PA AKTIVISTI?

»V boju za svobodo je sodelovalo kar pet mojih sinov in dve hčerki, štirje sinovi so se bojevali v partizanskih vrstah, dve hčerki in en sin pa so delovali kot aktivisti.«

KJE SO SE BORILI OZIROMA DELOVALI?

»V OF na Uncu sta bili vključeni Francka in Tončka, poleg njiju pa še sin Stanko. Sin Jože je že 18. marca 1942. leta zapustil dom in odšel v Rakovško četo, sinovi Tone, Franc in Ivan pa so se v Soško brigado vključili 27. oktobra 1943.«

ALI STE IMELI ZARADI TEGA TEŽAVE?

»O, seveda! Imeli smo težave, ki so bile kar neznosne. Naši nasprotniki so prav dobro vedeli, na kateri strani smo in so nam zato kar naprej grozili. Tudi soli nismo dobili za kazen.«

STE BILI KDAJ IZDANI?

»Tudi izdani smo bili. Zato so bili

Pri partizanski mami

»Štirje sinovi so se bojevali v partizanskih vrstah, dve hčerki in en sin pa so delovali kot aktivisti«

trije sinovi do kapitulacije Italije v koncentracijskih taboriščih in sicer v Trevisu, Padovi in Reniciju, potem pa so se takoj vključili v narodnoosvobodilni boj. Tudi hčerki sta bili dvakrat zaprti na Rakeku, a so ju morali zaradi pomanjkanja dokazov izpustiti.«

STE TUDI SAMI SODELOVALI V NARODNOOSVOBILNEM GIBANJU?

»To se razume. Rada sem pomagala, kjer sem le mogla. Tako sem, na primer, prevažala hrano od bivšega trgovca Domicelja na Rakeku pa prek

Unca v gozd. To je omogočal Alojz Bukovec, poslovođa omenjenega trgovca.«

SE KAKŠNEGA DOGODKA SPOMINJATE?

»O, takrat so bili hudi časi in prav nič prijetnega se ni dogajalo! Najhujše je bilo takrat, ko so prišli črnorokci in odvlekli hčerki in sina. Bala sem se, da jih ne bom več videla. K sreči so se vrnili domov. To je bilo maja 1944. leta. Drugo preizkušnjo smo prestali, ko so nas vse, kar nas je bilo doma, odvlekli na Rakek in nas tam zadržali.«

KAKO VAM JE BILO PRI SRCU OB OSVOBODITVI?

»Oh, kakšno veselje je bilo to! Vrnili so se tudi moji sinovi, razen Ivana... ki je daroval svoje življenje za svobodo.«

KAKO ŽIVITE ZDAJ?

»Danes se res lepo živi, le z zdravjem ni vse tako, kot bi moralo biti.«

ZELO VAS SPOSTUJEMO IN ZATO NAS ZANIMA, KAJ BI NAROČILI NAM, MLADIM?

»Dobro se učite, spoštujte borce za svobodo in predsednika Tita, pa vglejte se po njih. In, če bo treba še kdaj braniti našo svobodo, potem ne pomišljajte, kaj je vaša dolžnost!«

Tako je potekal naš pogovor s partizansko mamo z Unca, z Jožefo Gabrenja.

MARTA ZWOLF
MAJA GNEZDA
ANICA URBAS

